Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабрин 21-һээ гарана | № 111 (13825) | 1972 оной майн 13, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ТҮРҮҮ ХҮНЭЙ ҮГЭ

...ОХЁО ...АТЫШ, ...ОРНИСТ!..

...ХОНООД лэ, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ ...рнүүдэй бүхэсоюзна эмхинин бии болгоһ... жэлэй һайндэрые тэмдэглэхэмнай. Энэ ...дэ арадай һайндэр. Тиимэл хадань һан... намшуу хүнүүд наһанайнгаа хэдэн ...эрхиһэн мэтэ:

...р бадарна улаан галстугнай,
... ольһотоно шэнхинүүр дуумнай.
...дөө бадараад эдээхэн галханууд
...тэ һүнние ошотуулан носог лэ!—
...ёо үгэнүүдые үхибүүдтэй хамта хэлэлсэнэ...?

..., пионерэй 50 жэл бултанаймнай һайн... наһаяа пионерскэ хүдэлмэридэ зорюул...дые тус һайндэр илангаяа ехээр баясуул...шүүл манай республикада олон даа.

... энэ һайндэрэй урда тээ би П. П. Пос... нэрэмжэтэ Пионернүүдэй городской бай... хөөрэхэ зорилготойб. Манай байшан ...о нээгдэһэн. Тэрэнэй нээгдэһээр, жэл той... байхада, арбан класс дүүргэһэн би ...нда хүдэлмэри эмхидхэгшэ болож ерээ ...й үедэ Пионернүүдэй байшангые һургуу...донь, ТЮЗ-дэ хүдэлөөб. 1947 ондо бай...хин нээгдэхэдэ, һөөргөө баяртайгаар бу... Шэнээр нээгдэһэн нинтын таһагые ...юмилогдоо бэлэйб. Ингэжэ дурсахадаа, ...өө намтарые хөөрэхэ зорилго табина бэ... ондо шэнэ таһагай нээгдэһэн ушар рес...торхи пионерскэ хүдэлмэринн үргэн да...боложо эхилһые гэршэлһэн байна бшуу. ...пионерскэ хүдэлмэриин нилээн ехэ дүр...лоһон, тэрэнние согсолхо, олоной дунда ...ш хэрэгтэй байгаа бшуу.

... Пионернүүдэй республиканска байшан ...ха юм даа. Тиимэл хадань Улаан-Үдын ...дэй городской байшан республикын ...хүдэлмэриин баталагдаагүй методическа ...эрлэхэдэ болохо. Тиимэ методическа ... тухай тогтоол хаанашье абтаагүй юм. ...публикын пионерскэ бүхы байшангууд ...о туһаламжа, зүбшөөл, заабари манһаа ...даг. Пионервожатануудай семинар, зүб... ...тэ хэрэгтэ манай байшангай методист...далсадаг юм.

...үүдэй байшангай нээгдэхэдэ, оройдоо ...дтэй зургаан кружок хүдэлдэг һэн. Мү...ад гэшүүдые нэгэдхэдэг 29 кружок хү...дэнэй зариманиинь гушан зургаан жэлдэ ...э. Олониинь кружогой хэмжүүрһээ «ха...бууд болгогдоо. Жэшээнь, эдир шатар...жок «Сагаан тэргэ», авиамоделистнүү...дэлгэ» («Полет») гэһэн клубууд боложо

...амад классай һурагшадые хабаадуулдаг ...рус», «Глобус» гэжэ интернациональна ...хабтар ехэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ...Тиихэдэ эдир филателистнэрэй клуб (хү...шэнь—Г. Н. Смирнов) Болгар-совет ха...найн бүлгэмэй бодото гэшүүн юм.

...үдай удха шанар сэгнэшэгүй юм. Хара..., Пионернүүдэй байшангай кружогто ...үүжэһэн үхибүүд хожомынь муу хүнүүд ..., харин нинтын ажалда тоң эдэбхитэй...дадаг ажал ябуулагшад болодог юм. Тэ...нингаа хэрэгые урдаа бариха гээшые мэ...юн. Юуб гэхэдэ, Пионернүүдэй байшанда ...а хүмүүжүүлгэ һайнаар табигданхай.

..., эдир шатаршадай кружогые олон жэ...да А. М. Игумнов ударидажа, хэдэн ...днигуудые бэлдээ. Шатараар спортын ...андидат болоһон нүхэдэй олонхинь Алек...айловнчай шабинар байха юм. Мүнөө ...мнов амаралтада гараһаншье һаа, кру...согүй.

...йн хүнүүд авиамоделистнэрэй дундаһаа ...эб! Авиамоделизмээр спортын мастер ...Ермолаев мүнөө эдир технигүүдэй рес...а станцида хүдэлнэ. Мүн авиамоделиз...мын мастерта кандидат Анатолий Жар...р болонхой, авиазаводто хүдэлнэ. Мүн ...ргэдэ эмхидхэгдэһэн эдир технигүүдэй ...авиамоделизмын кружогые хүтэлбэрилнэ.

...манда ракетэ зохёолгын кружок бии бо...о хадаа авиамоделизмын кружогһоо һа...ажа таһараа юм.

... театр тухай хэлэнгүй байжа аргагүй. ...рта анхандаа ехэшүүл наададаг байһан ...й ТЮЗ болгогдохоор, куклынхи мандаа ...триса ябаһан Людмила Борисовна Песто... театрые таһалгаряагүй хүтэлбэрилдэг. ...ашинатай байбал, «мөөр дээрэ ябадаг ...э нэрлэхэ һэмдн. Харин машинагүй һэн ...р артистнар куклануудаа үргэлөөд, һур-

гуулинуудта, зундаа пионерлагерьнуудта айлшаладаг. Театрай репертуар баян даа. «Галуунай дальбараа» гэһэн зүжэг гушан зургаан жэлэй туршада орхигдоногүй. Н. Носовой бэшэһэн «Незнайкын ушаралта ябадалнууд», «Сурхайн захиралтаар» гэһэн зүжэгүүд эдир харагшадай дура буляанхай.

Дээрэ клубууд тухай хэлээ һэм. Тэрээнһээ гадна Пионернүүдэй байшангай дэргэдэ элдэб штабууд эмхидхэгдэнхэй. Эдир түүхэшэдэй (ородоор «красные следопыты» гэжэ нэрлэгдэнэ) «Орлёнок» гэжэ штаб пионерэй түүхэ шэнжэлхэ хэрэг эмхидхээ. Тингэжэ һургуули бүхэндэ өөрын эдир түүхэшэд бии болоо. Пионернүүдэй, тэрэ тоодо Буряадай пионерэй эмхиин 50 жэлэй түүхэ бэшэгдээ гээшэ. Түрүүшын гушан жэлэй түүхын материалые музейдэ тушаагаа һэмди. Үлэһэн хорин жэлэй түүхэ мүнөө жэлдэ шэнжэлэгдэжэ, апрель һара соо городой һургуулинуудай түлөөлэгшэд Улаан-Үдын Пионернүүдэй байшанда ерэжэ тоосоо юм. Энээнһээ уламжалан, иимэ юумэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Пионерэй түүхээр туйлай ехэ материал сутлараа. Тиимэһээ пионерэй алдар солын музей нээхэ асуудал табихаар болоо гэжэ һанагдана.

Үшөө ногоон патрульнуудай штаб сэгнэшэгүй ехэ юумэ хэнэ. Тэрэнние манай завуч Н. Д. Зельбст хүтэлбэрилдэг. Тэрэ штабай үүсхэлээр майн 15-һаа саадай долоон үдэр болохо. Үйлсэнүүдтэ модо һуулгаха, һургуулиин харшануудые, шефтээ абаһан скверые сэбэрлэхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри хэгдэхэ. Тэрэ долоон үдэртэ городой, республикын бүхы һургуулинууд хабаадаха ёһотой.

«Лукис» гэхэ гү, али улаан галстугтанай штаб пионервожатануудай һуралсал эмхидхэхэ зорилготой юм.

Бүхы кружок, клуб,штаб тухай хөөрэхэнь бэрхэтэй. Тингэхэ болоо һаа, хэдэн үдэр соо һууха ар.

Эгээл баярлахаар юумэн гэхэдэ, Улаан-Үдэдэ пионерскэ бүхэли комплексын барилга тухай тогтоол абтанхай. Тэрэ комплексын тоодо Пионернүүдэй ордон, стадион, бассейн болон бусад барилга орохо. Туйлай ехэ гаргаша хэгдэжэ, долоон жэлэй туршада барижа дүүргэхэ ёһотой. Мүнөө жэлдэ һууриинь түрүүшын «шулуун зоогдожо», түрүүшынь ээлжээнэй барилга гурбан жэл соо түгэсэхэ ёһотой.

Энэ хадаа парти, правительствын ээлжээтэ анхарал, оролдолго мүн. Тэрэнэйнь түлөө пионерскэ хүдэлмэришэд, эдиршүүл зүрхэнэй халуун баяр хүргөөд, үшөө һайнаар хүдэлхэбди гэжэ тангариглаха байна. Пионерэй хүдэлмэри саашаа бүри ехэ эдэбхитэйгээр ябуулагдаха юм. Тиимэһээ ингэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ:

— Дохёо татыш, горнист!..

А. ПЛУЖНИКОВА,
Пионернүүдэй городской байшангай директор.

ШЭНЭ ТЕХНИКЭ ХЭРЭГЛЭНЭ

Хүнтэйн поли гаража, хабарай тарилгада ажаллажа байһан механизаторнуудтай уулзаха зорилготой колхозой правлени эртэлэн ерэбэбди. Конторын газаа түрүүлэгшые золгожо, хэрэг тухайгаа хэлэбэбди.

— Бидэ мэнэ тиишэ ошохомнай. Хойто Казахстанай таряашадай дүй дүршэлтэй танилсахаяа тиишэ ошожо ерэбэб. Хараһан үзэһэнөө механизаторнуудта хөөрэжэ үгэхэеэ Хүнтэй ошохомнай. Бидэнтэй ошоходоо найн болохо,—гэжэ Владимир Аймпилович Будаев манда хэлэмсээрээ, ябая гэһэн тэмдэг үгөөдхибэ.

Уданшьегүй «ГАЗ-69» түхэлэй хүнгэн автомашинада һуужа, Бархан һууринһаа сэхэ урагшаа шэглэн зорибобди.

— Механизаторнуудһай хабарай тарилгын онһон техникэ полевой стандаа асаранхай. Таряан ажалай гурбан бригадын арбаад гаран механизатор газараа хахалжа эхилэнхэй.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилгада ажахын 1-дэхи бригадын механизаторнууд газарай хүрьһэ һалхинай үлеэлгэһээ һэргылхэ онһон техникэ түрүүшынхиеэ хэрэглэхэ юм. Үнгэрэгшэ һарын 20-ёод гаранаар Хурамхаанай аймагай ажахынуудай түлөөлэгшэд Аргатын совхоздо сугларжа, шэнэ техникэ яажа ашаглаха тухай мэдэжэ абаһан юм. Тэндэ сугларһан түлөөлэгшэд энэ техникын ажаллахые хараһан байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз «СЗС-2,1» түхэлэй 6 сеялкэ худалдажа абанхай. Мүнөө жэлдэ тэрээгээрээ 400 гектарта тарилга хэхээр хараална. Эдэ сеялкэнүүд газарай хүрьһэ элдүүрилхэ, ороохо тариха, минеральна үтэгжүүлгэ тарааха гэхэ мэтэ ажал нэгэ доро хэхэһээ гадна, тариһан газараа тусхай эрьедэг катогоор нягтаруулна. Тус сеялкээр тарилга хээд байхадаа таряанай узуурай ехэнхинь тэрэ зандаа үлөөгдэдэг. Энэнь шанга һалхинай буухада газарай үрэжэлтэ хүрьһэ хиидхүүлхэгүй болоно бшуу. Шэнэ онһон техникэ ашаглахын хажуугаар ажахы бүхэн севооборот зүбөөр баримталха юм.

— «КПГ-250» түхэлэй шаблаагүй плуг, «СЗС-2,1» түхэлэй сеялкэ болон техникэ зүбөөр хэрэглэһэнэй ашаар Хойто Казахстанай таряашад һүүлэй үедэ таряалангайнгаа хүрьһэ һайжаруулһан, ороохо таряанай тогтууритай ургаса хуряажа абадаг болоһон байна,—гэжэ нүхэр Будаев механизаторнуудтаа хөөрэжэ үгөө. Мүн тус бригадын бригадир Д. Т. Гармаев өөһэдынгөө зорилго тухай хөөрэбэ.

Мүнөө жэлдэ тус бригада 2762 гектар талмайда ороохото ургамал тариха юм. Хабарай тарилгые үсөөхэн үдэрэй туршада һайн шанартайгаар дүүргэхэ арга боломжо эндэ бии. Механизаторнууд сүлөөтэй сагтаа радио шагнаха, шэнэ газетэ, журнал уншаха арга боломжотой. Механизатор бүхэн социалис уялга баталжа абанхай. Социалис мүрысөөнэй дүрим баталагданхай. Эдэ бүгэдэнь гоёор шэмэглэгдэжэ, эли газарта үлгөөтэй.

— Хабарай тарилгые 15—18 хүдэлмэриин үдэртэ дүүргэхэ арга боломжо манда бии. Механизаторнуудһай тарилгадаа эрхим бэлэдхэлтэй ороо. Мүн хүрэнгын ороохон тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй. Бии байгаа онһон техникээ хоёр халаанда хүдэлгэхэбди. Ороохото ургамалнуудаа майн 7-һоо таринжа эхилхэмнай. Сеялкэшэнээр хүсэд хангагданхайбди. Энэ халуун хаһада механизатор бүхэндэ минуташье саг үнэтэй. Тиимэһээ халуун эдеэ поли дээрэнь сэхэ абаашанабди. Хабарайнгаа тарилгые эмхи гуримтайгаар үнгэргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргахабди,—гэжэ Доржо Тысгенович Гармаев хөөрэнэ.

Түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ороохо таряанай һайн ургаса хуряажа, СССР-эй 50 жэлэй һайндэрые ажалай бэлэгүүдээр угтаха аабза гээд найдагдана.

Д. ХУБИТУЕВ,
манай корр.
Хурамхаанай аймаг.

Хахадһаа ехэнь таригдаба

Онохойн совхозой таряашад мүнөө жэлдэ 4.630 гектарта шэниисэ, 1.616 гектарта обёос тариха юм. Ажахын механизаторнууд ССР Союзай тогтоһон түүхэтэ ойн жэлдэ ороохо таряанай баян ургаса хуряажа абахаар шиидэнхэй. Ажахын механизаторнууд бүри Майн 1-нэй һайндэрһөө урда 578 гектарта хара ороохо, 300 гектарта малда эдюулхэ ногоо тарижа дүүргэһэн юм. Мүнөө тус ажахыда 3 мянган гектарта шэниисэ таригдаад байна.

Түрүүшын арбан хоногой дүнгөөр ажахы соогоо IV отделениин механизаторнууд 1-дэхи һуури эзэлжэ, дамжуулгын Улаан Туг, 50 түхэриг мүнгэн шанда хүртэбэ. Энэ халуун хаһада механизаторнууд И. Ботов, М. Калинин, В. Пахомов болон бусад онсо шалгараа.

Хабарайнгаа тарилгые һайн шанартайгаар хаһа сагтань түгэсхэхэ зорилготой механизатор бүхэн шармайн ажаллажа байнхай.

Манай корр.

ХАРТААБХА ТАРИЖА ЭХИЛЭЭ

Эртынгээ ороохо таряа гол түлэб тарижа дүүргэмсээрээ Тарбагатай талын «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд хартаабха тарижа эхилбэ.

Хилээмэ талханай удаадахи хоол гэжэ тоологдодог хартаабха һайнаар ургуулжа, городой ажалшадые энэ продуктаар гүйсэд хангахын тула һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Үдын аймагай ажахынууд хартаабха улам ехээр таридаг боложо байнхай.

Жэшээнь, «Маяк» колхоз байгша ондо 350 гектарта энэ ургамалые тариха юм. Ажахы соогоо эгээн түрүүлэн хоёрдохи отделениин үнинэй механизатор Ф. М. Малютинай звено хартаабха тарижа эхилээ. Эдэнэр түрүүшын үдэр хоёр машинаар хамта 13 гектарта хартаабха таряа. Га бүридэ 2,5—3 тонно үрэһэ хэжэ тарина.

Мүн Ехэ-Куналейн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ 275 гектарта хартаабха тариха түсэбтэй. Эндэхид баһал үнэтэ саг гээжэ байнгүй, энэ ургамалаа тарижа захаланхай. Даб дээрэ механизатор К. К. Гребенщиковой звено бултанһаа ехэ газарта хартаабха таряад байна.

Юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ тус колхозуудай хартаабхашад таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 140 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха зорилготой.

И. МАРАКТАЕВ.

Үбһэ ногооной баян ургаса абахын түлөө XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой (Загарай) луговод Цырендаша Батуев оролдожо ябана. Энэ луговодой ажалладаг сабшалан дээрэ нилээд ехэ аргал шэбхэ тараагдажа, һайнаар үһалагдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц-Д. Батуевай сабшаланда шэбхэ буулгагдана.

А. БОРИСОВАИ фото.

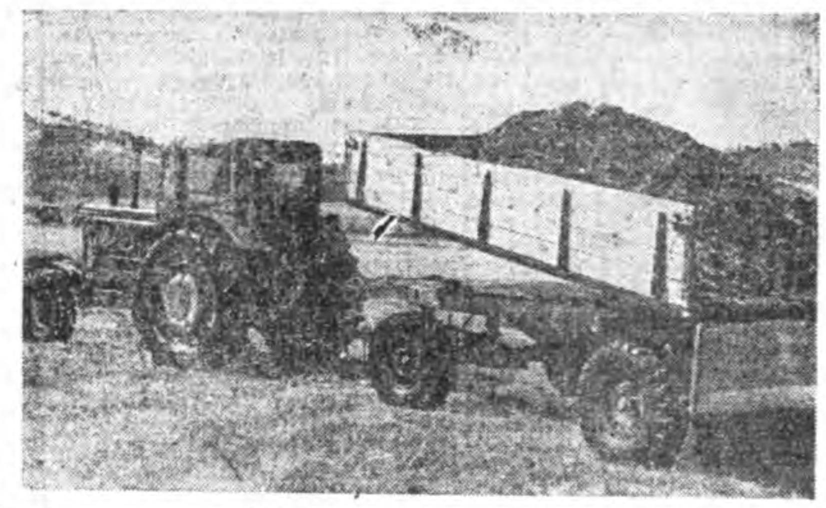

СОВЕТ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

Холбоото Штадуудай правительство Вьетнамдахи ээрхэг түримхэй ябуулгануудаа шэнээр үргэдхэхэ тухай соносхоо. Эдэнь Зүүн Урда Азидахи байдалые бүри орёо болгохо, уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдалда муу хойшолонгуудтай байха болоно.

США-гай президент байгша оной майн 8-да мэдүүлгэ тунхаглахадаа, судануудай оролгодо һаад хэхын тула Хойто Вьетнамай портнууд худар орохо газарнуудта минэнүүдые табиха тухай, ДРВ-гэй газар дайдые бомбодолгоёо улам шангадхаха тухай, тусхайлан хэлэбэл, түмэр замай ба бусад харилсаа холбоснуудта агаарһаа сохилтонуудые хэхэ тухай захиралта гаргааб гэжэ мэдээсэһэн байгаа. Тиимэ болохолоороо, бусад гүрэнүүдтэй ДРВ-гэй хэһэн экономическа, худалдаа наймаанай ба бусад холбоонуудые таһалха гэһэн, оронойнгоо арад зондо туһалха, американ ээрхэг түримхэй ябуулгануудтай тэмсэн зайсуулхын тула туһаламжа абаха, тэрэшэлэн энгэй зонние хангаха эдеэ хоолой зүйлнүүд ба бусад эд бараа абаха арга боломжонуудыень Вьетнамай Демократическа Республикаһаа хаһаха гэһэн һэдэлгэнүүдые США гаргажа байна.

Вьетнамда эсэргүү американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хорото балмад ябуулгануудые худал хуурмаг үгэ хүүрнүүдээр далдалха гэжэ оролдоошье һаань, эдэ ябуулгануудайнь бодото зорилго эли байна. США-е «нэрээ хухаралгаһаа абархын» тулада бэшэ, харин яашагүй буруу һүрэжэ байһан, дайе «Вьетнамай түхэл шэнжэтэй болгохо» гэһэн гутамшаг политикаяа абарха һанаатай ябуулга болоно. Энэнь хэлсээнүүдэй үндэһөөр хэрэгүүдээ шиидхэн заһаруулхэ арга боломжо вьетнамецуудта олгохо гэһэн бэшэ, харин арад зондо харша Сайгоной дахуул засагаархидта Америкын зүгһөө сэрэгэй дэмжэлгэ үзүүлхэ гэһэн ябуулга болоно.

ДРВ-гэй газар дайдые бүри ехээр бомбодохо, далайда тамаралга тушаа уласхоорондын ёһо гурим дура зоргоороо тогтоохо гэһэн Вашингтоной һэдэлгэнүүд зэбүүрхэл ба эрид буруушаалга үүсхэнгүй байха арганьгүй. Эдэ ябуулгануудынь вьетнам арадта эсэргүүгээр Холбоото Штадуудай үүдхэһэн, олон жэлэй турша соо үргэлжэлүүлэгдэжэ байгаа дайнай дээрмэдэхы удха шэнжэтэй байһыень бүхы дэлхэйн үмэнэ дахинаа элишэлэн харуулна. Ээрхэг түримхэй нэгэ ябуулгаһаа уламжалан ондоо, бүри аюултай ябуулга үүдхэгдэнэ. Урда тээхи зэрлиг бүдүүлиг ябуулгануудһаа гадна, шэнэ түхэлэй, бүри хорото муухай аашанууд гаргагдана. Эдэ бүгэдэнһөө шалтагаалан, эндэхи дайн олон оронууд ба арадуудта бүри ехээр хохидол ушаруулха шэнжэтэй боложо байнхай.

ДРВ-гэй портнууд худар орохо газарнуудта минэнүүдые табилга, тэрэнэй харьяата ба дотоодын уһанууд руу гадаадын суднануудай оролгодонь һаад хэхэ гэһэн һэдэлгэнүүд хадаа ДРВ-гэй хүн зондо зорюулагдаһан ашаануудые зөөдэг олохон гүрэнүүдэй суднануудта, морягуудай ами наһанда аюул тохёолдуулна. Хорюулгүй далай соо суднаар хэнэйшье ябаха сүлөөе хизаарлаха эрхэ США-да хэншье үгөөгүй. США-гай абаһан хэмжээнүүд хадаа суднаар ябалгын сүлөөдэ хабаатай гол ёһые, бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн гол ёһые бүдүүлигээр эбдэһэн ябадал болоно. Гэхэтэй хамта энэ гол ёһые лаблаһан, далайда ябалгын эрхэдэ хабаатай 1958 оной Женевскэ конвенцинүүд доро бусад оронуудай хажуугаар Америкын Холбоото Штадуудшье гараа табиһан байдаг.

Вьетнамай Демократическа Республика шадарай уһан соогуур ябадаг совет ба бусад суднануудай һаад түбэгүйгөөр тамаралгада аюул тохёолдуулһан США-гай эдэ ябуулгануудые тон таарахагүй аашанууд мүн гэжэ Советскэ Союз тоолоно. Советскэ Союз энээнһээнь зохихо тобшололнуудые хэхэ байха.

Хуули буса ябуулгануудһаань тохёолдожо магад хойшолонгуудай түлөө бүхы харюусалгые Холбоото Штадуудай правительство дааха болоно.

Женевскэ конвенцинүүдые эбдэхэдээ, уласхоорондын договорнуудаар абаһан уялгануудаа гүрэнүүдэй сахиха тухай уласхоорондын ёһо гуримай гол эрилтэнүүдэй нэгые тоодоггүй байһанаа США элирхэйлэн харуулна. Энэнь аюултай, уршагтай зам болоно. Энэнь уласхоорондын оршон байдалые бүри шахардуу болгожо, уласхоорондын харилсаанай талаар хуули буса ябуулга тохёолдуулжа магад. Хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй, тэдэнэй граждануудай аюулгүй байдалай хуулита аша туһада аюул тохёолдуулһан США-гай нэгэ талын ябуулгануудтань харюу болгон, тэдэ гүрэнүүдэй тиимэл ябуулгануудые, Вьетнамда мүнөө США-гай хэжэ байһандал адли ябуулгануудые хээ һаань — юун бололтойб?

Ээрхэг түримхэй ябуулгануудые дахин һүжэрөөһэнэй үндэһөөр Индохитадай асуудалнуудые шиидхэжэ шадагдахагүй, сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө тэмсэгшэ вьетнам арадай зоригые хухалжа шадагдахагүй. США-гай мүнөө үйлэдэжэ байгаа ябуулганууд эндэхи хёмороое унжагайруулха, алалсаа хюдалсаа үргэлжэлүүлхэ, тиин шэнэ гэмтэл ба һандаралнуудые зайлашагүй тохёолдуулха болоно.

Өөрынгөө хуби заяае бусадай ямаршье хамааралгагүйгөөр, гадаадаһаа нүлөөлэлгэгүйгөөр, өөрөө шиидхэхэ вьетнам арадай эрхые хүндэлхэ гээшэ Вьетнамай асуудалые шиидхэхэ ганса хан зүб зам болоно. Хэрбээ США иимэ ябуулга хэхээр үнэхеэрөө бэлэн байгаа һаа, Париждахи хэлсээгээ һэргээхэ ёһотой.

Вьетнамай Демократическа Республикын далайн эрье шадархиие хааха, хуурай замай харилсаа эбдэхэ зорилгоор Холбоото Штадуудай хэһэн ябуулганууд дары болюулагдаха, ДРВ-дэ эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулганууд зогсоогдохо, дэлхэйн далайнууд соогуур һаадгүйгөөр тамарха ба худалдаа наймаанай эрхэ хүндэлхэ ёһотой гэһэн эрид шууд эрилтэ Советскэ правительство табина. Эб зэтэй байхые хүсэдэг дэлхэйн бүхы гүрэнүүдэй правительстванууд ба арадууд энэ хараа бодол дэмжэхэ гээд этигэжэ байһанаа Советскэ правительство элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Социалис интернационализмын гол ёһонуудта үнэн байдаг совет арад габьяата вьетнам арадай тэмсэлые дэмжэн талархана, энэ арадта шухала дэмжэлгэ үзүүлжэ байгаа, үзүүлхэшье байха.

А. Н. Косыгин Суан Тхюитэй хөөрэлдэбэ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин ПТВ-гэй ЦК-гай секретарь, ДРВ-гэй правительствын министр, дүрбэн талын хабаадалгатай Париждахи хэлсээнүүдтэ ДРВ-гэй делегацине толгойлдог Суан Тхюитэй майн 11-дэ Кремль соо уулзаба.

А. Н. Косыгин Суан Тхюн хоёрой хөөрэлдөөн үнэн зүрхэнэй, нүхэрэй ёһоной, хани барисаанай оршон байдалда, США-гай империалис түримхэй ябуулгада эсэргүү, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө вьетнам арадай баатарлиг тэмсэлые дэмжэн талархалгын оршон байдалда үнгэрөө.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, мүн ДРВ-һээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Во Тхук Донг хөөрэлдөөндэ хабаадалсаба.

(ТАСС).

...й Верховно ...Президиумэй Указ

...АДАЙ АССР-эй ...ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН ...ЗУРГААНУУДАЙ ...ЕДИЦИНСКЭ ...МЭРИЛЭГШЭДТЭ ...СР-эй ГАБЬЯАТА ...ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

...оной элүүрые хам...эргэтэ ехэ габьяатай ... түлөө иимэ нүхэд...СР-эй габьяата врач» ...дэтэ нэрэ зэргэ олго-

...ова Елизавета Дани... — Дээдэ-Онгостойн ...но санаториин врач.

...на Анна Антоновна... ...ээнгын аймагай Бо...участково больницын ...ач.

...Ольга Андреевнада — ...анска санитарно-эпи...ическа станциин таһа...

...а Лидия Сергеевна... ...еспубликанска больни...д врачай орлогшо.

РСФСР-эй Верховно ...ведэй Президиумэй ...лгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно ...ведэй Президиумэй ...етарь Х. НЕШКОВ.

..., 1972 оной майн 11.

США-гай ЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГАНУУДЫЕ ЭРИД БУРУУШААНА

БУДАПЕШТ

ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Е. Фок ДРВ-гэй элшэн сайд Хоанг Лоунгтой, Урда Вьетнамай Республикын элшэн сайд Динь Ба Тхи гэгшэтэй уулзаба. ВНР-эй правительство, арад зон вьетнам арадай тэмсэлые бүрин дэмжэнэ, тэрээндэ саашадаа туһаламжа үзүүлхээр бэлэн байна гэжэ Е. Фок мэдүүлээ.

Энээнтэй дашарамдуулан, мэдээсэл дотор ингэжэ хэлэгдэнэ: США-гай ээрхэг түримхэй шэнэ хэмжээнүүд уласхоорондын гурим ёһонуудта, ООН-ой Уставта ехээр зүришэнэ гэжэ мэдүүлхээр МТИ агентство түлөөлэгдөө.

СОФИ

НРБ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр П. Младенов Хайфон порт худар орохо газарнуудта, ДРВ-гэй харьяата уһанда минэнүүдые табиһыень уласхоорондын гурим ёһо бүдүүлигээр эбдэһэн хорото муухай ябуулга гэжэ сэгнэн, эрид буруушаажа байһанаа Болгарида байдаг США-гай элшэн сайдта Болгариин правительствын үмэнэһөө элирхэйлэн мэдүүлбэ.

БЕЛГРАД

ДРВ-гэй портнууд худар орохо газарнуудта минэнүүдые табиха тухай США-гай правительствын шиидхэбэрие, энэ ороной газар дайдые һүрэг олон самолёдуудаар бомбодожо байһыень Югославиин правительство ба арад зон эрид буруушаана гэжэ СФРЮ-гэй Союзна гүйсэдхэхы Вечын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Ээрхэг түримхэй эдэ ябуулгануудынь дайн байлдаа үргэдхэхэ, эб найрамдал ба уласхоорондын амгалан байдалые аюулда оруулха ябадал болоно гэжэ мэдүүлгэ доторнь онсолон тэмдэглэгдэнэ.

ДЕЛИ

Индиин премьер-министр Индира Ганди Индохитадта эсэргүү США-гай дайнай шэнэ ябуулгануудые буруушаагаад, Вьетнамдахи һүүлэй үеын хэрэг ушарнууд бүгэдэ нинтын эб найрамдал ба амгалан байдалда ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, Делидэ зарлагдаһан олоной митинг дээрэ премьер-министр үгэ хэлэхэдээ, энэ... арадта хандан: «Ээрхэг т...й ябуулгые буруушаахаһаа гадна, мүн бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө тэмсэгшэдтэ туһалхые» уряалба.

Л. Б. ДЫМБРЫНОВА.

ОВОЩ ҺАЙНААР УРГУУЛХА ГЭБЭЛ...

Л. Б. ДЫМБРЫНОВА,
Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын овощ ургуулагшадай бригадын бригадир

1.

ҺҮҮЛЭЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ түрэл парти, гүрэн түрэмнай овощ ехээр ургуулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг болонхой. Эгээл тиимэhээ юhэдэхи табан жэлэй туршада уhалагдадаг, үрэжэлтэй газараа ашагтайгаар хэрэглэжэ, хартаабха, овощ болон эртүүр эдеэшэдэг огородой ургамалнуудые ехээр тариха, теплицын комбинадуудые шэнээр бариха, овощ ургуулха предприятинуудые үргэдхэхэ тухай КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо онсо тэмдэглэгдэhэн байна.

Овощ хадаа хүнэй эдеэ хоолдо ородог гол зүйлнүүдэй нэгэн гээшэ. Юуб гэхэдэ, огородой эдеэн гансашье витамин элбэгтэй бэшэ, мүн хүнэй бэе махабадые бэхижүүлдэг хүсэтэй байна бшуу.

Манай республикын хүдөө ажахыда овощ ургуулха гээшэ шэнэ hалбаринуудай нэгэн болоно. Үргэн Буряад оромнай байгаалингаа уларилаар баруунай область, хизаарнуудhаа жэшээлэшэгүй шэмэрүүн хүйтэн гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье байгаалиин энэ илгаае хараада абан, хаhа сагыень алдангүй, hайн шанартайгаар, бүхы технологиинь хазагайруулангүй тарибал, харууhалбал, гектарай 200—250 центнерhээ дээшэ овощ ургуулжа абамаар юм. Энээниинь манай овощ ургуулагшадай бригадын дүй дүршэл, үрэ дүнгүүд элитээр харуулна гээшэ.

Бригададамнай даалгагдаhан огородой газар урдандаа колхозой байhан юм. Теэд эндэ таригдаhан ургамалнууд хэды уhалагдадагшье hаа, олон жэлэй туршада гектарай миил 38—94 центнер ургаса абтадаг байhан. Яахадаа, ямар ушарhаа нимэ бага овощ хуряагдадаг байгааб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, тарихадаа сагай уларил хараадаа абадаггүй, мүн агротехническэ заабаринуудыень алдадаг байhан юм. Энээнhээ боложо, овощ ургуулхада гаргаша ехэтэй, ашаг олзогүй байгаа. Бидэнэршье түрүүшынгээ жэлдэ hанаhанда хүрэмөөр баян ургаса абаагүй hэмди. Тиигээд лэ сагай ошохо тума улам дүршэгдөө ааб даа.

Би мүнөө энэ бригадые 12 жэлэй туршада хүтэлбэрилнэб. Энэ хугасаа соо манай огородшод жэлдээ дунда зэргээр гектар бүриhөө 180—250 центнер, мүн дээшэшье овощ абажа, олон түмэн ажалшадтаа эльгээhэн байна.

Тиин Ивалгада хура бороо бага ородог, үрэжэлтэ хүрьhэниинь шье оройдоол 18—20 сантиметр зузаантай, элhэлиг, шабартай газар юм шуу. Тиибэшье зарим жэлдэ сагай уларилай хэды таарамжагүй байдагшье hаань, ургасаяа hайнаар харууhалжа, уhалжа, гектарай дунда зэргээр 170 центнерhээ бага бэшэ овощ хуряагдана. Гадна бидэнэй таридаг овощ олон янзын юм. Жэл бүхэндэ 30 гектарта таринабди. Байгша ондо манай бригада 14 гектарта капуста, 7 гектарта помидор, 5 гектарта үгэрсэ, 15 гектарта морхооб, свекло, үлэгшэ 1,5 гектартань укроп, редис, мангир болон бусад ургамал тарихабди. Гэхэтэй хамта помидор тариха газарнай урдынхиhаа хоёр дахин шахуу үргэдхэгдөө. Бригададамнай хоёр трактор, хүдөө ажахын бусад машина техникэ даалгагданхай юм. ДТ-75 түхэлэй тракторааpaa гол түлэб газараа хахалдаг, саг зуураар татагдаhан hубагуудые жэгдэлдэг, мүн ДДН-45 түхэлэй уhа сасадаг түхеэрэлгэ тодхожо уhалдаг байнабди. Харин ДТ-25 түхэлэй тракторaap тарилгаяа, зурууд хоорондын

элдүүрилгэ болон бү…
хэнэбди. Гэбэшье эдэ…
никэмнай үшөөн үсэ…
дадамнай рассада hуу…
ральна үтэгжүүлгэ ор…
нанууд шухала хэрэгт…
Бүхы овощой…
уhанда, минеральна…
дулаанда дуратай ба…
Тиимэhээ энээниие…
ла дүй дүршэл, мэрг…
ри хэрэгтэй болодог.
Манай бригадын…
лагшад ургаса бүх…
агротехническэ за…
hайнаар мэдэжэ абан…
мэhээ огородшоднай…
лай хубилалтые хара…
рилгынгаа агротехни…
гадаг заншалтай. Юу…
гай уларилай хубил…
даа абан, ургасаяа h…
рууhалжа, саг соонь у…
жүүлжэ, дулаалжа…
баян ургаса абтахаг…

2. РАССАДА УРГУУЛХА ТУХАЙ

ОВОЩОЙ тогтууритай баян ургаса ургуулхын тула нэн түрүүлэн рассадаяа hайнаар, саг болзортонь тарижа, поли дээрэ hуулгаха байhамнай хэндэшье мэдээжэ гээшэ ааб даа. Ушарынь хадаа, огородой ургамалнуудые саг болзортонь таряагүйдэ зунай үедэ хүсэд ургажа үрдидэггүй, нилээд бага ургаса абтадаг байна.

Жэл бүри эртын капустын үрые апрелиин 1-hээ эхилжэ рассадада таринабди. Энэ үедэ парнигуудnай бэлэн болгогдожо, наг шэбхэнь түлэг халашанхай байдаг. Парнигаа бэлдэхэдээ, парнигай хуушан шорой зүлгэ газарай хүрьhэнтэй холидогбди. Гадна энэ бэлдэгдэhэн парник бүхэндөө 30 грамм аммиагай селитрэ, 50 грамм суперфосфат, 10—15 грамм хлористо кали оруулагдана. Капустынгаа үрые тарихаhаа урид гранозан хороор хордонобди. Тиихэдээ 1 килограмм үрэhэндэ 4 грамм хоро гаргашалагдана. Капустын hүүлээр помидороо тарижа захалаад, апрелиин 10-да дүүргэнэбди. Удаань апрелиин 25 гү, али hүүл болотор капустаяа хүйтэн парнигта таринабди. Иимэ парнигта наг шэбхэ хэдэггүй, гансал ургамалда туhатай элдэб холисо бэлдэдэг юм. Тарихынгаа урда тэрэ газараа hайса малтажа зөөлэрүүлнэбди. Һүниндөө хүйтэн парнигуудаа хулhан хушалтаар хаахада hайн. Дүрбэн жэлэй туршада иимэ аргаар капуста тарихадамнай абтаhан ургасань заримдаа дулаан парнигайхиhаа баяншье байдаг юм. Хүйтэн парнигта овощ ургуулхада оршон тойронойнь хүйтэн байhан дээрэhээ хүрьhэнэйнь микро-бодосууд, ургамалай эшэ үндэhэн ааляар хүгжэдэг байна. Тиимэhээ тариhан рассададаа наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ саг дары оруулжа, ургасыень хэрэгтэй бодосуудаар таhалдуулхагүйе оролдохо болоно.

Хүйтэн парнигуудые бэлдэжэ байхадаа, тарихынгаа урдахана хүрьhэндэнь (парник бүхэндэ) 30—40 грамм аммиагай селитрэ, 60 грамм суперфосфат, 20—30 грамм хлористо кали оруулнабди.

ТАРИҺАН рассадаяа шэнгэрүүлжэ тусгаар парнигта оруулхадаа, нэн түрүүлэн тэрэ парник соогоо 12—14 сантиметр зузаанаар үрэжэлтэй хүрьhэ хээд, hэбхигэр байхынь тула модоной хибэдэhэ нэмэнэбди. Тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ (дээрэ дурсагдагшадал адли хэмжээгээр) оруулагдадаг.

Помидорой рассада 12—15 хоногой hүүлээр, далбагархан набшаhануудай ургахатай адли ондоо парник соо шэнгэрүүлжэ таринабди. Тиихэдээ амяарлагдаhан эшэ бүхэнэйнь хоорондо 7—7 сантиметр зай үлөөгдэдэг. Иигэжэ тусхай парнигта нүүлгэжэ шэнгэрүүлхэдэ, нэгэ парнигта 200—250 рассада таригдадаг. Хэрбээ парнигтахи рассадын үлүүсэ үдхэршоо hаа, таригдаhан ургамалай ургаса муудадаг байна. Шэнгэрүүлхэ үедөө рассадаяа нэгэ нэгээрнь hугалжа абахаhаа урид hайса уhалнабди. Юуб гэхэдэ, иигэжэ уhалхада hая үндэhэшэжэ байhан ургамал хүрьhэ шоройтойгоо абтажа, үндэhэниинь гэмтэдэггүй байна.

Рассадаяа амяарлажа, ондоо парнигта hуулгахадаа, гансал hайнаар үндэhэшэhэн, ургаха шадалтай ургамалыень шэлэжэ, зүлгэ шоройтойень hугалжа абанабди. Тиигээд тариха үедөө ургамалай үндэhэнэй нугарhан, хухарhаниие hайса хаража, шоройгоор тэгшэлэн обоолнобди. Тиигэжэ шэнгэрүүлэгдэhэн рассадаяа тэрэ доронь hайса уhалаад, шэлтэй рамаарнь хушажа, хулhан хушалтаар бүрхөөжэ дулаалагдадаг. Нэгэ-хоёр үдэрэй туршада дулаалхада, ургамалай шииг ехээр тунадаггүй, үндэhэниинь хүрьhэндөө бэлээр абалсадаг байна.

ПАРНИГТА рассада ургуулха гээшэ тиимэшье хилбар хэрэг бэшэ юм. Һая үндэhэшэжэ байhан ургамалай шанар элдэб янзын эрхэ байдалhаа дулдыдадаг гээшэ. Нэгэдэхеэр, тариhан рассадаяа хэрэгтэй бодосуудаарнь гүйсэд хангахаhаа гадна, оршон тойронхи агаарайнь хүйтэн халуунииe нэгэл хэмжээндэ байлгаха, шииг нойтоор таhалдуулангүй, гэрэл ехээр оруулха болоно. Капустын үрэhэ тариhанайнгаа hүүлээр эшэ набшынь бултайжа захалхада парник соохи температурые наринаар шалгадаг заншалтайбди. Энэ ехэл шухала гээшэ. Хэрбээ эндэ харюусалгагүйгөөр хандабал, бултайжа байhан ургамалшни бултадаа хосоржо магадгүй бшуу. Гадна парник соо үлүүсэ дулаан болоходо, ургаса hуга ургажа, хойшодоо хэдышье харууhала туhагүй, муу шанартай болошодог юм.

Һая таригдаhан ургамалай набша намаагайнь бултайжа гаратар парник соохи агаарай температурые 20—24 градус дулаан байлгахын тула дээрэhээнь бүрхөөн хушанабди. Һүүлдэ эшэ набшынь бултайхатай адли парнигуудаа нээжэ, гэрэл оруулжа, түрүүшынь набшаhануудай гаратар агаарайнь температурые 6—8 градус доошолуулагдадаг. Бага hэрюуншэг байхадаа ургамал hайнаар үндэhэшэдэг, hуга ургадаггүй, хүйтэ дабасатай байдаг. Саашадаа парник соохи агаарай температурые үдэрынь 12—16 градус, hүниндөө 8—10 градус хүрэтэр дулаан байлгагдана.

Тиихэдэ помидорой рассадын парник соохи агаарай байдал капустынхиhаа бага зэргэ ондоо юм. Таригдаhан рассадынгаа түлэг ургажа захалхада, үдэрынь дээрэхи хушалтыень нээжэ, агаарайнь температурые 18—20 градус, hүниндөө 8—12 градус дулаан байлгагдана.

Капустын рассадые ходо уhалангүй, нэгэ хоёр удаа hайса шиигтэтэрнь ундалуулха хэрэгтэй. Парнигаа хаажа хушатараа hалхитуулхын тула гол түлэб үглөөгүүр уhалнабди. Тиихэдээ уhалhанай hүүлээр парник соохи агаарай бүгшэм халуун болохогүйн тула ажаглан харанабди. Юуб гэхэдэ, зарим огородшод ургамалаа уhалhанай hүүлээр даарашаха гэжэ айгаад, бүтүүлэн хаажархидаг юм. Гадна заримдаа овощ ургуулагшад рассадаяа ходо уhалхадаа, ургамалаа үндэhэндэнь хүрэтэр ундалуулангүй, миил дээгүүрнь шиигтүүлээд орхижорхидог. Иигэжэ хүсэд уhалагдаагүй ургамалай үндэhэн хатажа муудадаг юм. Тиин энэ үбшэниие зайсуулхын тула парнигаа ходо hалхитуулжа, хүрьhэндэнь элhэ гү, али модоной хибэдэhэ холиходо hайн юм.

Парник соохи агаарай, шииг нойтоной гүримые гол түлэб үдэр бүри hалхитуулhанай ашаар нэгэл хирэндэнь байлганабди. Хожомоо дулаан болоходонь, парник дээрэхи шэлтэй рамануудаа абажа, бог үбhыень түүдэг, хүрьhыень hэбхирүүлдэг байнабди.

Һая түлэг үндэhэшэжэ байhан ургамалай бүри түргөөр ургахын тула минеральна үтэгжүүлгэ оруулхада ашагтай юм. Тиин бидэ рассададаа хоёр дахин минеральна үтэгжүүлгэ оруулнабди. Түрүүшынь нэмэлтэ тэжээл оруулхадаа рассадаяа шэнгэрүүлhэнэй hүүлээр 8—10 хоногой үнгэрөөд байхада, ургамалай түлэг ургаха үеэрнь (парник бүхэндэ) 20—30 грамм хлористо кали, заримдаа түргэн ургахынь тула гансал азотно үтэгжүүлгэ уhантай холёод, сүршэжэ уhалнабди. Хоёрдохиинь рассадаяа поли дээрэ гаргажа тарихаhаа 12—15 үдэр урид, хэмжүүрыень бага зэргэ нэмээгээд оруулнабди.

Гадна поли дээрэ таригдаха рассадын сагай уларилай таарамжагүй байдалые hайнаар дабахын тула нилээд оролдогдоно. Тиигэжэ абаhаар поли дээрэ тарихаhаа 10—12 хоног урид сагай уларилай эрхэ байдалые хараадаа абан, үдэрынь 6-7 часай туршада шэлтэй рамыень нээгээд hалхитуулнабди. Удаань хэрбээ эрид хүйтэрхэгүй hаань, нилээд хушангүй байлгажа дадхааhаар, hүниндөөшье сэлеэтэй зандаа хонуулагдана. Иигэжэ байн байтараа аалихан дадхаахада, нарай ургамал поли дээрэ таригдахадаашье хүйтэ тэсэмгэй байдаг.

3. РАССАДАЯА ПОЛИ ДЭЭРЭ ТАРИХАДА

ҮБЭЛДӨӨ огородой газарта наг шэбхэмнай хабар болотор обоолоотой зандаа хэбтэдэг. Тиигээд нгаабари дулаан үдэрнүүдэй тогтоходо, обоологдоhон наг шэбхээ бульдозероор бутаргажа, нэгэ жэгдээр тараанабди.

Огородойнгоо газарта жэл бүри гектарай 40—60 тонно наг шэбхэ гарганабди. Энээнhээ гадна газараа хахалхынгаа урдахана бүхы ургамалай поли дээрэ гектар бүридэ 3 центнер азотно, фосфорно, 1 центнер калийна үтэгжүүлгэ оруулагдадаг. Тиихэдэ капуста тариха полидо калийна үтэгжүүлгыень 2 центнер хүрэтэр нэмээнэбди.

Поли дээрэ рассадаяа hуулгахахаhаа 1—2 үдэр уридшалан газараа 18—20 сантиметр гүйнзэгыгөөр хахалнабди. Үшөөшье гүнзэгыгөөр хахалха аад, үрэжэлтэ хүрьhэниинь иигээд лэ дүүрэшэдэг юм.

Хахалhанайнгаа hүүлээр газараа «КРН-2,8» түхэлэй культиватораар хоёр тээшэнь зуруудлан ябуулжа тэмдэг гаргаад, рассадаяа тэрэл хэрээhэлэн гаргагдаhан тэмдэгээр hуулганабди. Тарихаhаа нэгэ хоног урид газараа заабол ундалуулхада hайн байдаг.

Овощ таригдахаар хараалагдаhан газараа хабартаа хахалхынгаа урдахана зуруудлан уhалхада, таригдаhан ургамал түргөөр өөдэлдэг байна. Юуб гэхэдэ, эгээл энэ үеэр газарай хүрьhэндэ хүсэд хүрэхөөр шииг нойтон үгы байдаг шуу. Иигэжэ хабартаа огородой газарай гектар бүридэ 300—500 кубическа метр уhан гаргашалагдана. Хахалhанайнгаа удаа полиёо жэгдэлээд, овощ тариха тусхай сеялкээр таринабди. Тиихэдэ свёкло, редис, укроп, морхообой үрэhые хоорондоо 15—20 сантиметр зайтай хоёр зуруудаар таринабди. Тэдэ зурууднуудынь бэе бэеhээ 50 сантиметр зайтай байдаг. Харин үгэрсын хоёрлоhон зуруудай хоорондохи зайе 20—25 сантиметр, бэе бэеhээнь 70—80 сантиметр зайтайгаар хэмжэжэ таринабди. Морхообоо шадаал hаа эртүүр, апрелиин hарын гурбадахи арбан хоногто тарижа эхилээд, майн эхеэр дүүргэдэг байнабди. Тиихэдэ свёкло бага hүүлшэг тээ, нилээд дулаарhан хойно таригдадаг. Юуб гэхэдэ, hая бултайhан үнжэгэн набша намаань хабарай хагсуу уларилые тэсэдэггүй юм. Тиимэhээ энээниие майн хоёрдохи арбан хоногhоо оройтуулангүй тарихада зохисотой байдаг. Үгэрсые майн hүүлээр, июниин эхеэр, сагай уларилай хубилалтые хараадаа абан тарихада hайнаар аргадаг.

ТАРИГДАҺАН рассадаяа парнигhаа гаргахаhаа урид hайса уhалнабди. Юуб гэхэдэ, ургамалнуудые амяарлан абахада үндэhэниинь таhардаггүй, хүрьhэнтээ барилсаhаар гарадаг гээшэ. Рассадаяа поли дээрэ тарихаhаа урид үндэhыень үхэрэй шабааhа шабар хоёрые худхаhан холисо соо дүрөөд, капустын үтэнэй hуухагүйн тула ДДТ, гексахлоран хоро сасадаг байнабди.

Овощой тогтууритай баян ургаса хуряахын тула хэдыдэ, ямар хаhада рассада hуулгахада таарамжатай байhыень хараадаа абаха шухала. Бидэ эртын капустын рассада таригдаhаар 50—60 хоногой үнгэрhэн хойно полидо абаашажа hуулгадаг заншалтайбди. Харин оройн капуста 40—50 үдэрэй hүүлээр тарихада зохисотой байдаг. Эгээл энэ үедэ таригдаhан ургамал 4-5 набшатай, эшэнь бүдүүрhэн байдаг. Тиимэhээ шэнэ газарай хүрьhэндэ бэлэхэнээр абалсажа, hайнаар ургана гээшэ.

Капустын рассадые хайша хайшаа 70 сантиметр зайтайгаар hуулганабди. Эртын капуста майн 25-да, харин оройнхиие июниин 15—20-до тарижа дүүргэгдэдэг. Тиихэдээ нэгэ гектарта капустын 22 мянган эшэ hуулгагдана.

Манай бригадын…
лагшад помидорой р…
даhаар 50—60 хо…
лээр, эгээл буурсал…
поли дээрэ абаашаж…
Энэ үедэнь хабарай…
үдэрнүүд үнгэршэнхэ…
июниин 10—15-даар…
хална. Гектар газар…
баттаажа, ехэ урга…
ла нэгэ тээшэнь…
рууд хоорондонь 7…
ургамалаа хоорондон…
метр зайтайгаар тари…
жэ hуулгахада гект…
мянган эшэ таригда…
Рассадаяа hуулга…
заатагүй уhалхада h…
мэhээ бидэ тэрэ үдэр…
нээн газар уhалха бай…
даа абан, рассада…
Удаань 3-4 хоноод…
рихан рассадаяа ша…
гүй хатаhан эшые…
ондоое hуулгаад, да…
даг байнабди.

4. УРГАСЫН ХОЙНОҺОО ХАРУУҺАЛАЛГА

РАССАДАЯА поли дээрэ hуулгаhанайнгаа удаа бидэ ургаса харууhалалгада горитойхон анхаралаа хандуулнабди. Саг соонь уhалжа, үтэгжүүлжэ, хүрьhыень зөөлэрүүлжэ байгаагүйдэ, биратай ургаса абтахагүй бшуу.

Бог буртаг үбhэнэй ургажа, газарайнь хальhатан дарсайжа эхилхэтэй сасуу хальhыень малтажа зөөлэрүүлхэдэ hайн байдаг. Энээниие гол түлэб уhалhанай гү, али нэмэлтэ минеральна тэжээл оруулhанай hүүлээр, ургаха хаhадань 2 дахин үнгэргэнэбди. Капустын полидо зурууд хоорондын элдүүрилгэ хоёр дахин ябуулагдана. Харин помидор, үгэрсэ, свёкло, морхообой полинуудые нэгэ удаа тракторай культиватораар хэдэ, үлэhэн бог үбhыень гараар түүжэ сэбэрлэнэбди.

Рассадаяа hуулгаhаар 4—7 хоногой үнгэржэ, 1—2 набшаhанай бии болоходо, эшыень түрүүшынхеэ 4—6 сантиметр гүнзэгыгөөр обоолдог байнабди. Саашадаа удаадахи обоололгоёо улам гүнзэгырүүлжэ, 10—12 сантиметртэ хүргэгдэдэг. Үгэрсын зурууд хоорондын элдүүрилгые абаhаар 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр хэдэ, хойшодоо гүйхэн болгоhоор үндыень таhа сабшахагүйе оролдогдоно. Зурууд хоорондын элдүүрилгые түлэб уhалhанай гү, али бороогой hүүлээр үнгэргэхэдэ hайн. Гэхэтэй хамта энэ хүдэлмэри хэхынгээ хажуугаар бог буртаг үбhыень гараараа түүжэ усадханабди. Энэ хүдэлмэрээ hайн шанартайгаар бүтээхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдадаг.

Огородой ургамалнууд уhанда нилээд дуратай байдаг. Өөhэдынгөө олон жэлэй дүй дүршэл дээрэhээ абажа харахада, эдэ ургамалнуудые багаханааршье hаань уhаар таhалдуулхада, ургасань горитойхоор доошолжо, шанарынь эрид муудадаг байhаниинь элирээ. Тиимэhээ бидэ тарилга уhалалгада горитой анхарал хандуулнабди.

Огородойнгоо газарые «ДДН-45» түхэлэй уhа сасадаг түхеэрэлгээр уhалнабди. Бригадымнай гэшүүд газар уhалхадаа, сагай уларилые хараадаа абажа хубилгадаг заншалтай. Хэрбээ хүйтэн, бүрхэг үүлэрхүү үдэрнүүдтэ эдэ ургамалаа үсөөн уhалнабди. Юуб гэхэдэ, хүйтэдэ уhалагдахадаа, зарим ургамал ургахаяа болишодог шуу. Иимэ бүрхэг, хаhалтай үдэрнүүдтэ капуста ундалуулха таатай байдаг. Харин дулаараха захалхадань, бэшэ ургамалаа уhалнабди.

Капуста ехэ уhа гаргашалдаг гээшэ. Хэрбээ баян ургаса ургуулха гэбэл, саг дарынь ходо уhалжа байха болоогдодог. Тиимэhээ капустые августын hүүл, сентябрь hара болотор уhалхада түргэн эдеэшэдэг, хатуурдаг, шүүhэтэй болодог байна.

Тиихэдэ үгэрсэ, помидороо бидэ 2-3 үдэр болоод лэ уhалнабди. Юуб гэхэдэ, газараймнай хүрьhэн шииг нойто барисагүй, элhэлиг юм.

Ургасынгаа үшөө бага, үнжэгэн байхада, уhанайнь хэмжээе гектарай 150—200 кубическа метр хүрэтэр хороогоод, гол түлэб үндэhыень уhалхые оролдонобди. Тиихэдээ уhаяа шангаар сүүршэжэ, эшэ набшыень бүлгэ сохихогүйн тула ааляар уhалагдадаг. Саашадаа ургасын бэежэжэ эхилхэдэ, уhаниинь гектарай 300 кубическа метр болотор нэмээгдэдэг юм.

БИДЭ зундаа уhалха үедөө минеральна үтэгжүүлгэ хоёр дахин оруулдаг байнабди. Рассадын поли дээрэ hуулгагдаhанай hүүлээр 3-4 набшаhахануудай ургажа захалхада түрүүшын нэмэлтэ тэжээл оруулагдана. Хоёрдохинь капустын монсойжо эхилхын урдахана үгтэнэ. Эхин түрүүлэн гектар бүридэ 100 килограмм аммиагай селитрэ болон суперфосфат, 40 килограмм хлористо кали, харин удаадахидань 120 килограмм аммиагай селитрэ, 80 килограмм хлористо кали оруулагдана. Тиихэдэ помидорой газарта түрүүшынь нэмэлтэ тэжээл hаял сэсэглэхэ үеэрнь оруулхада ашагтай байдаг. Тиигэжэ абаhаар гектар бүридэ 150—200 килограмм аммиагай селитрэ, 150 килограмм суперфосфат, 50 килограмм хлористо кали оруулагдана. Хоёрдохёо үтэгжүүлхэдээ, 1 центнер аммиагай селитрэ, 50 килограмм хлористо кали хэрэглэгдэнэ.

Капустын болон огородой бусад ургамалай хорхой шумуулнуудые үгы хэхын тула ургасаяа 6—8 хоноод лэ 2-3 дахин ДДТ, гексахлоран хороор хордодог байнабди.

5. УРГАСА ХУРЯАЛГА

Огородой ургамалай ургасые эрид дээшэлүүлжэ, шанарыень hайжаруулхын тула эдеэшэhэн ургасаяа саг дары хуряажа байха ёhотой юм. Бидэ үгэрсэ, помидороо хоёр-гурба хоноод лэ абажа байдагбди. Юуб гэхэдэ, нарата халуун үдэрнүүдтэ hайнаар уhалаад байхада, помидор, үгэрсэ түргэн эдеэшэдэг гээшэ. Тиимэhээ эдеэшэhыень саг соонь хуряахада, бэшэниинь түргэн томо боложо, ехэ ургаса абаха арга олгоно бшуу. Хэрбээ эдеэшэhэн ургасые дутуу хуряажа, гэмтэhыень абангүй орхиходо, hая ургажа, эдеэшэжэ байhан бэшэ үгэрсэ, помидорынь саашаа ехэ болодоггүй, сэсэгүүдыньшье олошордоггүй юм. Ушарынь хадаа hая эдеэшэжэ байгаашадтань хэрэгтэй тэжээлэй бодосууд хүсэд хүрэнэгүй, тиимэhээ саашанхи хүгжэлтэнь зогсошоно.

Эртынгээ капуста июниин 20—25-да хуряажа захалнабди. Эгээл энэ үедэ капуста зэргэ hайнаар эдеэшэдэггүй гээшэ. Абаhаар бидэ тус бүрeэ 400—600 грамм шэгнүүртэй капустыень түүбэрилэн хуряаhаар байтарнай, үлэгшэнь хүсэд эдеэшэжэ, тус бүрeэ 1 килограмм, мүн дээшэшье шэгнүүртэй болотороо ехэ болодог байна.

Тиихэдэ оройн капуста нэгэн доро — сентябрь — октябрь hарада хуряагдадаг. Энэ үедэ бидэ ургаса хуряалгаяа hайнаар үнгэргэжэ, эрхим шанартай капуста абажа тушаахын түлөө нилээд оролдонобди.

Гадна свёкло хуряалгаяа морхообhоо урид эхилнэбди. Юуб гэхэдэ, газарай хүрьhэнhөө бултайжа гараhан свёклын хахад хуби түрүүшын хюруутаар хүлдэжэ гэмтэшэдэг юм. Харин морхообоо газарай хүрэхэhөө урдахана абажа дүүргэдэгбди.

Л. Б. Дымбрыновагай хүтэлбэрилдэг бригадын овощ ургуулагшад рассада хушажа байна.

6. Ажа…
эмхидх…
ба
түлөөh…

МАНАЙ бригада…
шэнгүй түлөөhэ…
арга нэбтэрүүлжэ э…
жэл болоо. Иимэ…
сэй дүнгөөр — бүхы…
ургасынь хэмжээгээр…
дөө, хүн бүхэнэй ха…
дэрэлые дээшэлүүлжэ…
хи үүсхэл түрүүлдэг…
тэмдэглэлтэй. Эгээл…
гадын гэшүүн бүхэн…
ургуулхын түлөө оро…
Ажалаа иимээр эмхи…
га, харууhалалгынга…
кые эрид hайжаруула…
ургаса хараа байса…
Тусгаар ажахын т…
hон манай бригада…
хэды шэнээн ургаса…
бари, мүн түлбэрни…
тогтоогдодог байна.…
нёдондо манай бригада…
71.445 түхэригэй…
центнер овощ ургуул…
даабаритай байhан…
рэнээ үргэлжэ хэды…
лин үгтэхэб гэжэ хар…
Бригадымнай гэшүү…
гадуур абтаhан проду…
лөө нэмэлтэ түлбэри…
гэжэ 1970 ондо мана…
баян ургаса ургуу…
лөө салин хүлhэндэ…
хэриг бүхэндэ 63 м…
абаа hэн. Харин нё…
уларилай таарамжагү…
болоожо, нэмэлтэ түл…
лээд доогуур байгаа…
Манай бригадада…
25 хүн ажалладаг.…
сагта 6 хүн хүдэлмэ…
Гадна бригададамнай…
hайнаар ажалладаг о…
ла олон. Жэшээлбэл…
Е. Музыкова, М.…
Т. Трифонова, С.…
В. Строгонова гэшэ…
үшөөшье олон жэлд…
нилээд дүршэлтэй бо…
Байгша ондо помидор…
ургадхэhэмнай нилээ…
дэ байжа магадгүй.…
дэ абаhан уялга, ха…
сэбээ сүм дүүргэхын…
хүсөө алсүүлэн орол…
бүриhөө 220 центнер…
гуулха гэhэн зорил…
тайгаар бэелүүлхэ…
бди.

Энэ хуудаhа манай хүдөө б…
Л. М. Герасимова бэлдэhэн байна.

ТҮРҮҮ ДҮ…
ДҮРШЭЛЭЙ
ХУУДАҺАН

Адрес:
Улаан-Үдын айм…
Ивалгын ОПХ

ТОСХОНУУДНАЙ ҺАЙХАН БАЙГ ЛЭ

Улан, Хилгана нютагуудай ажалшад, колхознигууд ССР Союзай, мүн Буряадай АССР-тогтоhоор 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэhэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, үсэд шангаар ажаллажа байнхай. Үбэлжэлгын хэды бэрхэшээлтэй байбашье, малшаднай эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, малаа һайнаар ондо оруулжа, энэ жэлэй түрүүшын кварталда гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэhэн байна.

Һаяхан эмхидхэгдэhэн Хилганын колхоз СССР-эй болон БурАССР 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ тосхон, һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар нилээд хүдэлмэри хэжэ захалаа. Эндэ айлнуудай гэр байрые, соёл гэгээрэлэй ордонгуудые арюун сэбэр байлгаха, гудамжа, харгынуудые заhабарилха, мододы һуулгаха тодорхой хэмжээнүүд хараалаг даад, тэрэ бэелүүлэгдэжэ захалаа. Гэр, байрануудай газаа талань гоёогдожо, полисаднигууд шэрдэгдэнэ, магазинуудай витринэнүүд шэнэдхэгдэнэ.

Тосхон, һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ Хилганын колхозой правлени, партком ехэ анхарал табина. Һаяхан колхозой правлениин заседани дээрэ һуурин, тосхонуудта модо һуулгаха түсэб баталагдан абтаа. Мүнөө эдэнэр колхозой түбтэ шэнэ конторо, хоёр айлай байха гэр барижа, май һарада дүүргэхэнь. Мүн магазин шэнээр баригдана.

Тиигэбэшье энэ шухала хүдэлмэри бүхыдөө һайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй. Һүүлэй үедэ Уланай колхоздо тосхон, һууриниие болбосон түхэлтэй болгохо асуудалда анхарал бага табигдана.

Улан тосхондо һүүлэй хоёр жэлэй туршада модод орой һуулгагдаагүй. Ниитын гэр байрануудай газаагуурхи хүреэнүүд һандаржа, ганса нэгэ бахананууд ёдойлдожо харагдадаг болонхой. Тэндэ урдань буулгагдаhан модонууд хатажа, малда эдигдэжэ һалаа тооной.

Улан, Яарагтын зоң түрэл һуурин газараа гоё һайхан байлгаха хүсэлтэй. Теэд тэрэнь хүсэлдэнэгүй. Эдэ тосхонуудай гудамжанууд муухай, хог богто дарагдашанхай, нюдэ далдирхаар байдаг. Айлнуудай газаа досоогуурхиие сэбэрлэхэ, арюун һайхан байлгаха гэжэ хэншье оролдоногүй. Сомоной Советэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд энэ талаар хүн зоной дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри биратай ябуулнагүй.

Энэ талаар ниитын эмхинүүдэй — эхэнэрэй советэй, нүхэдэй сүүдэй, элдэб комиссинуудай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ, һуурин, тосхонуудые болбосон түхэлтэй байлгаха хэрэгтэ тэдэнэрые эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар юушье хэгдэнэгүй.

Энэ шухала хэрэгтэ нимэ хайша хэрэгээр, һанаа амараар хандаха саг һалаа. Хүдөөгэй бүхы ажалшадые эмхидхэжэ, тосхоноо гоё һайхан болбосон түхэлтэй байлгаха мүрысөө колхоз, һургуули, эмхи зургаануудай, айлнуудай хоорондо дэлгэрүүлжэ, шадаал һаа олон модо һуулгаха, бүхы гэр байрануудые арюун сэбэр, һайхан байлгаха эрилтэ мүнөө табигдана.

Г. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Баргажан.

Галина Лагеевна Прусикова худалдаа наймаанда үнинэй хүдэлдэг. Железнодорожно районой харидохи магазинда тэрэ мүнөө хүдэлнэ. Дүрбэ һарынгаа даабариие болзорһоонь урид дүүргээ. СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ жэлэйнгээ даабариие болзорһоонь урид декабриин 25-да дүүргэхээр хараална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаашан Г. П. Прусикова.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

ИЛАГША ҮЕТЭН

(1922 ОНДО ТҮРЭГШЭД ТУХАЙ)

...ССР-эй эмхидхэгдэн байгдаhан жэлдэ түрэгшэдтэ ... хуби тудаhан юм. ...р солдадай ба матросой ...ль үмдэhэн түрүүшынгээ ... 1941 оной июниие уг... hэн. Эдэнэр Эхэ ороноо ...алхын тула жагсан бодоо. Эдэнэй олониинь 1945 ... Илалтын үдэртэ хүрэжэ ...гүй. Эхэ оронойнгоо ам... огторгойе дахинаа хара... хубитайшуулынь амарал... тухай бодоошьегүй. Дайнай ...уулhан һүйдхэл, һанда... ...дые усадхахын тула хүсэеэ дабхарлан зангидажа орооhааб даа. Зарим̆аниинь — Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ үлөө, нүгөөдүүлынь — барилганууд, заводуудта, совхоз болон колхозуудта хүдэлхээ ошоо. Эдэнэр бүгэдые фронтовигуудай алдарта бүлэгтэ, хожомынь һэргээн бодхоогшодто тоолохо бүхы үндэhэ баримта бии гэжэ Леонид Ильич Брежнев КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хани халуунаар хэлээ hэн.

Эгээл эдээндэ, таби наhатанда — Совет Социалис Республиканудай Союзай сасуутанда ТАСС-ай корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүд зорюулагданхай. Эдэ үетэнэй гурбан түлөөлэгшэд тухай хөөрэхэмнай.

«МИСТЕР ТЮРИКОВЫЕ ЭЛЬГЭЭГЫТ»

...онид Иванович Каменев ...лхиин үсөөн үгэтэй хүн. ...эдшье һайрхаха дурагүй Тюриков тухай хөөрэлдөө болоходо, Хойто далайн ...одствын һэргылгэ-аба... албанай начальник хү... зугаатай болобо.

Эрхим водолаз, дүрбэн ... гагнууршан, хабсаргагслесарь хүн. Хамагай һайн ...рынь гэбэл, бусадые нур...даа шадамар.

...рииков — мэдээжэ нэрэ. Са... далайнхидhаа гадна, мүн ... тээхишье траулернуу... механигууд; буксирнуудай ...анууд, нүүрhэшэд, лесово... тэрэниие һайн мэдэхэ. ...иин, Швециин, Даниин ... капитанууд эбдэрhэн ...ортой гү, али винттэй он...уудаа Архангельскда ...аад, «Мистер Тюриковые ...эгыт» гэжэ гуйдаг юм.

...Үглөөгүүр бүхэндэ, улаан ...ай Двина мүрэн дээгүүр ...исаар, Николай Михай... Тюриков онгосонуудаа ...дэг» гуримтай. Водолазай гаhар хубсаhа үмдөөд, соолгын нүхөөр мүльhэн доро орошодог. Телефониинь хэдэн часаар абяагүй байдаг, дээшээ гарахынь урдахана «зай» гэhэн үгэ аажамаар соностохо. Энэнь мүрэнэй үшөө нэгэ участок шэнгэhэн юумэнүүдhээ, проволокоhоо сэбэрлэгдээ, причалай хуушан тулга бүхэлэгдөө гү, али элhэ шорой арилгагдаа гэhэн удхатай.

Тюриков газар дээрэ хүдэлхэдөө удаан, хүжүүн шэнги байдаг. Дэлбэгэр сээжэ, үргэн нюурынь гранит шэнги. Ходол энеэбхилдэг, уран хургануудынь уhан соо юушьеб бэдэрhэн шэнгеэр хүдэлдэг. Тюриков 50-тай. Тэрэнэйнгээ 30 жэлыень далайда зорюулаа. Балтиин далай дээрэ матросоор дайлалдаа, Ладогын ба Невагай оёорhоо баржануудые, шаланд̆ануудые, пассажирска ба сэрэгэй онгосонуудые гаргаа. Удаа тээнь Одер ба Вислэлдэ ошоhон байгаа.

Хажуудаш «гэнэ гэтэжэ» байха, уhан доро хододоо аюултай. Граждан дайнhаа хойшо Хойто Двинагай адагта, порт шадар онгосоор ябаха хорюултай байhан юм. Эндэхи уhанай оёорто, Англиин, Францiин транспортнууд дээрэhээ хаягдаhан томо hомоң, минэ, гранатанууд, тэhэрдэг ба сасардаг бомбонууд хэбтэдэг байгаа бшуу. Элhээр булагдаhан тэhэрдэг зүйлнүүдые зайсуулхам гэжэ коммунист Тюриков түрүүлэн мэдүүлээ hэн. Аюултай хүдэлмэринь хэдэн зуун час соо үргэлжэлөө. Хүсэтэ урадхал, булангиртай уhан водолазуудай ажалые һаатуулба. Теэд уhан дээгүүр тамаралгын хаа хаанагүй эхилхэдэ, совет болон гадаадын суднанууд гудогуудаа хашхаруулан, зоригтойшуулда салют үгөө.

«Калниинградые», «Севастополиие», «Уные» абаhанай түлөө... Уhан дороhоо гушан судна гаргаhанай түлөө, уhан дээрэ зуун табин танкер болон сухогрузуудые заhабарилhанай түлөө... Шагналнууд, баясхалангууд, грамотанууд. Каспиhаа, Волгоhоо, Дунайhаа, Амарhаа, Хара далайн, Дурна Зүгэй, Латвиин, Литвагай, Эстониин, Грузиин пароходствонуудhаа бэшэгүүд Тюриковые ехээр баясуулдаг:

«Манда үгэhэн заабаринтнай, бидэнэй аша туhада хэhэн бүтээhэн бүхы юумэнүүдэйтнай түлөө — һайн даа!». Хэдэн арбаад залуу водолазууд Тюриковэй шабинарбди гэжэ өөhэдыгөө нэрлэдэг. Багшынгаа хэзээшье ябаагүй газарнуудай флодто амжалтатайгаар алба хэнэ.

Ю. САДОВОЙ,
ТАСС-ай корр.

...ҮХЫ НАҺАНАЙ ХЭРЭГ

...лхозой агроном мэдээжэ ...н үгые өөрынгөө мэргэ... тааруулан, нигэжэ хэлэ...ймараар хахалдагаа харуу...лаар ургаса абахабши гэ...лэхэб». Эндэхи нютагууд...оohо тарьянай талаар ур...нь үзэгдөөгүй баян — ...ай 30 центнер ургаса тус ... нёдондо хуряажа абаа. ... дээрэhээнь харахада, га... ямараар элдүүрилдэгынь ...олоно.

...лай саанахи хизаарай са...арил тухайда агроном ... Егорович Фаустов ...э, урматайгаар хөөрэдэг: — манай нютагта үшөө ...ипэ, июль — зунай үнгэ... байhан үе. Тарилтаяа ...оо долоо-найман үдэрэй ...да хэхэ ушартай болодог. ... Үрhэеэ хүрьhэндэ булаха ... нарабал — буртаг үбhэн...руулхаш, нобшороо һааш ...ариан эдеэшэжэ үрдихэ...

...ишье агрономой үгэhөө ... мүн колхозой барилга... — аха, дүүнэр Николай, ... Оплетаевуудтай, Ми... болон Александр Елан...удтай, Федор Белоно... Василий Воложанинтай ...дөөнэй һүүлээр газар ...ан тухай энэ заабариие ...стын блокнодтоо бэ... юм. Үбэлэй хүйтэнэй үеэр ... һуйбадан гаража, түбэй ... байрын гэрнүүдые ба... харин апрель соо — ...ржа захалхадань, трак... бригадада сеяльщигүү... бэшүүлдэг.

...үдөөдэ һуудаг хадаа та...уругуулжа һура» — гээд ... дабтаха дуратай юм. ... бүхэндэ тарилгада гара...урда тээ ажахыдаа оло... агротехническэ һурал...хидхэдэг.

...эшээлнүүдэй үедэ ... бүхы барилгашад сеяльщигүүдэй үнэмшэлгэ абадаг юм.

Баян ургаса абахаар һайн болзорто тарилгаяа хэхэдэнь, «хабарай халуун» хаhа соо таряашадта туhалдаг.

Евгений Егорович Чапаевай нэрэмжэтэ колхоздо хорин табан жэлэй турша соо агрономическа алба толгойлно. Гэбэшье, нютагайхидаа таряашанай шадабарида һургахаhаа гадна, мүн эрдэм мэргэжэлэй, дүй дүршэлэй хүсэ зуу дахин арьбадхадаг онол хаба тэдээндэ олгоно. Тэрэнэй үеын хүнүүдэй шэн зоригынь түрибэлгүй хүшэр жэлнүүдтэ хатуужаа.

Фашистнуудтай тэмсэхэ үедэнь таряашан Фаустовай намтарта нэгэл забhарлалга болоhон юм. Арбан юhэ наhатайдаа, дайнай түрүүшын үдэрhөө бууддалгын батальонай солдат болоод, Смоленск шадархи тосхондо дайсанай һомондо дайрагдаха хүрэтэрөө дайлалдаа. Гэбэшье таряа ехээр ургуулжа, һандаралаа зайсуулжа байhан орондоо эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгээр үгэхын тула сэрэгшын гуримаар шармайн хүдэлмэрилжэ үргэлжэлөө.

Тиимэhээ солдат-фронтовик хүдөө ажахын техникумэй гурбан жэлэй программые хоёр үбэлэй туршада дүүргээ. Тиихын тула түбхын түрүүн зүүн гараараа бэшэжэ һураhан байна.

— Евгений Егоровичой хажууда хүдэлhэн хүн бүхэн газарай нюусые һайн мэдэдэг болохо байха, — гэжэ агроном тухайдаа колхознигууд хөөрэлдэдэг. Энэнь тэрэнэй гол туйлалта, бүхы наhанайнь туйлалта болоно. Тиимэhээ чапаевецууд нютагтаа үндэр ургаса абадаг. Нёдондо, сагай уларилай тон муу байhан жэлдэ, тарилгынгаа гектар бүриhөө 20 центнер ороohо таряа хуряагаа юм.

Н. СТЯЖКИН,
ТАСС-ай корр.

Курганска область.

НОМОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

ҮНГЭТЭ ҺОЛОНГО ХЭР ТУЯАРБАБ?

Һүүлэй жэлнүүдтэ совет литература коммунис общество байгуулха ургажа ябаа дүрбэн тэгшэ залуу үетэнэй образ үнэншэмэ зүбөөр, уран хурсаар харуулха гэhэн зорилго урдаа табинхай. Мүнөө сагай хүн! Ажабайдалай харьялаан соо харгы замаа зүб шэлэжэ олоhон залуу хүбүүд, басагадай ухаан бодол, зориг эрмэлзэл болон тэдэнэй арюун һайхан инаг дурые уран зохёолшо үнэншэмөөр харуулха зэргэтэй.

Буряадаймнай уран зохёолшод һүүлэй жэлнүүдтэ залуу зоной түхэл шэнжэ харуулhан тууржа, романуудые яhала бэшэдэг болоо. Мүнөө сагай хүнэй образ үнэншэмэ зүбөөр харуулха гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ. Һайнаар бэшэгдэhэн зохёол олоной анхарал абаhаар лэ татадаг.

1971 ондо Буряадай номой хэблэл залуу зохёолшо Даша-Дэмбэрэл Дугаровай «Хаанабши, минии һолонго?» гэжэ туужа барлажа, олониитын анхаралда табиба. Урдань бидэ энэ авторай «Хара булган» гэжэ туужа (түрүүшынь зохёол) уншажа, һонирхоо бэлэйбди. Энэ туужа олоной анхарал татаhан. Уран зохёолшо хоёрдохи номоороо бидэниие хэр баясуулба, һонирхуулба гээшэб? «Хаанабши, минии һолонго?» гэhэн туужые иража уншахадаа, эгээл түрүүн адуушан хүбүүн Тогоошо Лубсановтай, хабшал жалгада буга буудажа унагаажархёод байхадань, уулзажа танилсанабди. Хорюултай ан усадхаhан ангуушан хүбүүнтэй юундэ уулзаха болог̆добоб? Унагааhан бугынтаа ойро ерэжэ, тэрэнэйнгээ домто эбэрые абаха гэжэ байтарнь, гэнтэ нэгэ хүн Тогоошын ойро бии болоодхиню. Энэнь ойлгогдоногүй. Одоо гайхамаар.

Туужа соо болоhон үйлэ хэрэгүүд хүдөө нютагта — уhа голой эрьеэр, хүбшэ тайгын оёороор болоно. Тогоошо Таня хоёр — туужын гол геройнууд. Аглаг дайдынгаа энгэрээр адууhа мал харууhалжа ябаhан залуу адуушан Тогоошо, топограф Таня хоёрой ажабайдал, тэдэнэй арюун һайхан инаг дуран тухай уншанабди.

Уран зохёолшо туужа доторoo алтан дэлхэйн жама ёhо, хүнэй ажабайдалда болодог хэрэг үйлэнүүдые харуулха хүсэлэнтэй. Тогоошо Таня хоёр мүнөө сагай залуу хүнүүд гээшэ. Нэн түрүүн Тогоошын образ дээрэ тогтоё. Хорёодтой адуушан хүбүүн. Эсэгынгээ зүбшэл заабариие наринаар сахина, эсэгээ ехэтэ хүндэлнэ. Олоной хэрэгтэ хам оролсоно. Адуушан мэргэжэлдээ аргагүй дуратай. Энэнь ехэл һайшаамаар. Богонихоноор хэлэхэдэ, Тогоошын дүрэ иимэрхүү. Теэд Тогоошо гол герой болоӂо шадана гү?

Хүбшэдэ анха түрүүн уулзаhан топограф басагаяа адуушан хүбүүн сэдьхэлдээ хэды үдэр үгылнэ. Урин дулаан харасатай, арюун һайхан шарайтай басагадта дурлажа ябаhанаа мэдэнэгүй. Түрүүшын харасаhаа адуушан хүбүүндэ дуран ерэжэ болоо гү? Тиигээл даа. Һаарал нимгэн хүүртигтэй, кирзовэ сабхи үмдэhэн геолог басаган Тогоошын зүрхые хүлгүүлээ ха юм.

Тогоошо Химнэ голой саада тээ байрлаhан ГРП-дэ бүхы һаналаа табидаг болонхой. Тиишэ һүнишье һаань, гараад ябашахоор бэлэн.

Инаг дуран... Тэнсэлгүй, бариюбшагүй сэдьхэлэй халуун мэдэрэл. Нэгэтэ адуушан хүбүүндэ аза талаан тудаба. Һүрэгhөө таhарhан адуу бэдэржэ ябаhаар геологуудта гэнтэ хүрэжэ ерээд, Танитай уулзашана. Муунь гэхэдэ, Таниин хажууhаа һаладаггүй, дээрэлхүү һайзгай зантай, һабяаhагүйшэг Эдигтэй ушарна. Эндэ иигэжэ геройнуудай зүрилдөөн эхилнэ. Эдик Танида баhал дуратай.

Саашадаа бидэ Тогоошо Таня хоёрой арюун һайхан инаг дурые адагланабди. Залуу хоёр инагай бэе бэеhээ холо байхань бэрхэтэй болоно. Эсэгынгээ зүбшөөхэдэ, Тогоошо ехэтэ баясан, намар болотор геологуудтай хүдэлнэ. Таниин туhалагшаар хүдэлхэнь бүришье удхатай. Уданшьегүй тэдэнэй һолонгото зүн дүүрэжэ, хахасаха саг болоно. Таня техникумээ эрхимээр түгэсхөөд, Дунда Ази хүдэлхөөр эльгээгдэшэнэ. Тогоошые инаг басаганиинь дуудана. Теэд хүбүүн уулзажа шаданагүй. Таня хорото могойдо хадхуулаад, гэнтэ наhа барашана. Гол түлэб, Тогоошо Таня хоёрой арюухан инаг дуран иигэжэ үншэрэн һалана.

Бидэнэр эдэ хоёр инагай ажабайдал улам хүгжэжэ, наhанайнгаа жаргал эдлэжэ, айл болоно түбхинэхэ гэжэ ехэ найдаабди. Эндэ Таниин үхэлөөр уран зохёолшо ажабайдалай хүлгөөн соо элдэб ушар, аюултай үйлэ хэрэг гэнтэ хүрэжэ ерэдэг гэжэ ойлгуулхые һэдэнэл ха.

Тогоошые абаад үзэе. Хүбүүн геолог басаганда ехэл дуратай. Энэнь юугээр гэршэлэгдэнэб гэхэдэ, бороодо нэбтэ норошонхой талада зогсоходоо, Тогоошо иигэжэ сэдьхэлэй халуун, үнжэгэн зөөлэхэн үгэнүүдые хэлээ.

— Гансаарайш орхёод саашаа ябажа шадаагүйб. Наhаараа олошогүй... Эгээл үнэтэйгөө... орхёод ябаhандал...

Зүгтөө Тогоошо олон үгэгүй, тиимэ хитүүгээр харуулагдана. Мүнөө сагай хүдөөгэй хүбүүд тиимэ аалин дуугай бэшэ, харин һарбайhандал хүртэлсөөд лэ байдаг шуу.

Хэды тиигэбэшье Тогоошо Лубсанов туужын гол геройн үүргые бэелүүлжэ шадаа. Совет хүнэй эгээл һайн һайхан талые бэедээ шэнгээhэн, хододоо үнэн сэхэ ябадаг Тогоошо муу юумэнтэй эрид шангаар тэмсэнэ. Жэшээнь, геологуудай юумэ хулгайлаад лэ, Эдик Арьяшка хоёрой хүбшөөр тэнэхэдэ, хойноhоонь намнан ошожо, абажа ябаhан ашааень буляажа шадана.

Эндэ гайхалтай нэгэ зүйл бии. Хулгайша мунса Эдик Тогоошые ой соо шулуудажа, шууд алан алдана. Иимэ муухай хэрэг үйлэ харуулhан аад, уран зохёолшо Эдигые һанаа амархан зорго̆ндонь табижархина. «Шабар» до тортой, «амяа хараhан, арhаяа хэдэрhэн» Эдик минии лэ үлдүүлээд арилна. Юундэ милици, хуули зургаанда Эдигэй муухай ябадал соносхогдоогүйб? Ехэл гайхалтай. Намарынь Эдик Тогоошые архидаан дээрэ баhа сохино. Юундэ Эдик олониитэдэ хорото ябадал хээд хэhээгдэнгүй ябаха болоо юм?...

Манай совет хуули иимэ жэгшүүритэ ябадал нэгэтэшье хүлисэхэгүй. Хулиган ааша гаргаhан ушар шангаар хэhээгдэдэг. Энэ ехэ дутагдал болоо гэжэ һанамаар.

Уран зохёолшо туужа доторoo ябуул образуудые харуулна. Туужын үйлэ колхоздошье болоно хэбэртэй. Мүнөө сагта колхоз гэээшэмнай айхабтар хүсэтэй, баяншье ажахы болоно ха юм. Тиихэдэ туужа колхозые өөдэгүй муу, түлюур байдалтайгаар зураглана. Түрүүлэгшэ Дампил Базарович Тасарун үбгэндэ иигэжэ хэлэнэ.

— Мяха тушааха түсэбөө дүүргэхэ гээшэмнай бэрхэтэй болоод байна. Намар тушаагдахаар табяад эрэ хашарагуудтайбди. Түсэбэймнай хахадынь лэ дүүргэгдээ. Тиимэhээ адуугаа бултыень тушаахаар хэлсэжэ байнабди.

Тасарун үбгэн түрүүлэгшэдэ иигэжэ хэлэнэ:

— Нэгэ хушуу малаа үндэhөөрнь угы хэхээ яажа һананабта даа? Эртэ урдаhаа нааша буян хэшэгтэй, баян нютаг оронтой буряад зон малаа яажа үдхэхээ мэдэдэг лэ байха. Тиихэдээ таанар... Дампил, энээнhээ тэнэг юумэ хамтын ажахы эрхилhэн түүхэдэ үзэгдөөгүй байха.

Үбгэжөөл зүйтэй юумэ түрүүлэгшэдэ хэлээ гэжэ һанамаар. Эндэ харахада, колхоз гүрэндэ тушааха мяханайнгаа түсэб яашье дүүргэжэ шадахагүй байна. Түсэбэй дүүргэлтэ түрүүлэгшын лэ ударидахы, ажахынгаа оршо гаршые эзэн шэнгеэр бодомжолон дүүргэхэ үүргэ ха юм.

Туужа доторнь үшөө юун дайралданаб гэхэдэ, Тасарун үбгэн зарим газарта дэмы дэгэд гэншээд һаланагүй. Ургажа ябаа залуушуулай дуулахада аягүй, оройдоо туhагүй хооhон шашаан.

Байгуулалтын (композициин) талаар яhала гэмгүй, бүлэгүүдынь бэе бэетэйгээ нягта холбоотойгоор тааруулагданхай. Иигэжэ нэгэниинь нүгөөдынгөө удхые нэмэжэ, бэе бэеhээ дулдыдан гарана, геройнууд байра дээрээ зогсоногүй, үйлэнь зохидоор хүгжэнэ.

Ямаршье уран зохёол гансал хэлэнэй хүсөөр үйлэ хэрэгүүдые, геройн ажабайдал гүнзэгыгөөр харуулха зэргэтэй бшуу.

Хэлэн хадаа яряанай, литературна гээд илгардаг гээшэ ааб даа. Бодото литературна сэбэр хэлэн гээшэ яряанай хэлэнhээ үндэhэлжэ, жэнхэни һайханаар үгүүлэгдэдэг.

«Хаанабши, минии һолонго?» гэжэ туужа соо нютагай хэлэн олоор оруулагданхай. Һүүлэй үедэ манай уран зохёолшод Буряад оронойнгоо элдэб нютагуудай хэлэнэй дээжэhээ уран зохёолдоо олон үгэнүүдые багаханаар, думуухэнээр нэбтэрүүлдэг болонхой. Уншахада аятай, ойлгосотой үгэнүүд яhала олошоржо байна. Зүгөөр бури ойлгосогүй үгэнүүдые зохёолдо оруулхань хайшаа юм? Д-Д. Дугаров туужа доторoo иимэ үгэнүүдые оруулна: морьёо хориглохо (шүдэрлэхэ гээ гү даа), эсэгынгээл далимдал, модод соогуур тахирлана, сараш үнгэрөөд гэхэ мэтэ.

В. ЧИМИТОВ,
Хэжэнгын аймагай, Загаhатын дунда һургуулиин буряад хэлэ, литературын багша.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН СААНАҺАА

БОНН

БАРУУН ГЕРМАНИИН БУНДЕСТАГТА

ТАСС

Советскэ Союзтай, Польшын Арадай Республикатай ФРГ-гэй хэhэн договорнуудые эсэслэн баталха тухай хуулиин проектнүүдые зүбшэлэлгэ майн 10-да Бундестагта эхилээ.

Канцлер В. Брандт үгэ хэлэхэдээ, договорнуудые эсэслэн баталха тухай хуулиин проектнүүдые һайшаахыень Бундестагай бүхы депутадуудые уряалба.

Зүүн ба баруун тээхи оронуудай сэрэгүүдэй тооe хороохо, аюулгүй байдалай, хани харилсаанай асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөө зарлаха гэхэ мэтын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга договорнуудые эсэслэн баталалга олгохо байна гээд В. Брандт хэлэбэ.

Договорнууд хүсэндөө орохо̆доо, мүнөөнэй ба ерээдүйн үетэндэ ехэ ашатай туhатай байхынь тула договор баталагша оронуудай хоорондохи хани харилсаан тад ондоо болохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй Крымдэ уулзажа хөөрэлдэхэдөө, хоёр тала этигэжэ найдажа байhанаа мэдүүлээ hэн гээд В. Брандт һануулба.

Угаа шухала удхатай шиидхэбэриие Баруун Германиин парламент абаха ушартай болоод байна гэжэ В. Брандт саашадаа тэмдэглээ. «ФРГ-гэй Бундестагай шиидхэбэри гаргахыень Европо хэзээдэшье иимэ ехээр хүлеэгээгүй юм» гэбэ.

Бундестагай гадаадын хэрэгүүдэй, хуули гаргаха комиссинуудай түлөөлэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэhэн байна. Договорнуудые эсэслэн баталха тухай хуулиин проектнүүдые бүлэглэhэн партинуудай олонхиин дуугаар эдэ комиссинууд урда тээнь абаhан юм.

БОНН. (ТАСС). Советскэ Союзтай, ПНР-тэй хэгдэhэн договорнуудые эсэслэн баталха тухай хуулиин проектнүүдай зүбшэн хэлсэгдэhэн пленарна заседаниие ФРГ-гэй Бундестаг майн 10-да забhарлуулаа. Парламентска бүлэглэлнүүдэй хоорондо ойлголсоhоной ёhоор, зүбшэн хэлсэлгые майн 17-до үргэлжэлүүлхээр шиидхэгдээ.

Правительственна бүлэглэлдэ ороhон СДПГ, СВДП гэжэ партинуудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай правительствада ороогүй партинуудай — ХДС/ХСС-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй эндэ хэгдэhэн хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр иимэ шиидхэбэри абтаhан байгаа.

Баруун Германиин эб найрамдалда дуратайшуул, түрүү үзэлтэ бүхы хүн түрэлтэн Москва, Варшавада баталагдаhан договорые хүсэндэнь хүргэхын түлөө тэмсэлээ шангадхана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нацизмын үедэ мүрдэлгэдэ ороhон Нэгэдэлэй эдэбхитэд Франкфурт-на-Майне городой үйлсэдэ листовконуудые тараана. Энэ жэлэй мартда энэ организациин бии болоhоор 25 жэлэй ой гүйсэбэ.

АДН-ТАСС-ай фото.

НЬЮ-ЙОРК

ВАЛЬДХАЙМАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

«Зүүн-Урда Азидахи мүнөөнэй байдал айхабтар орёо бэрхэтэй болоод байна» гэжэ ООН-ой генеральна секретарь К. Вальдхайм мэдүүлээ. «Ехээр бээ барижа ажал хэрэгээ ябуулхыень бүхы талануудые уряалнаб, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Хэлсээнүүдые хэhэнэй үндэhөөр лэ Вьетнамдахи байдал заhаруулжа болохо гэhэн һанал бодолыемни һүүлэй ушар хэрэгүүд баталба».

«Вьетнамдахи байдал эбэй ёhоор заhаруулха арга бэдэрхые нэгэнтэ бэшэ дурадхаа hэм, — гэжэ К. Вальдхайм саашадаа тэмдэглэбэ. — Генеральна секретарьта Уставаар даалгагдаhан уялгануудые хараада абажа, мүнөөнэй байдалые эбэй ёhоор заhаруулха арга олохоор найдан, бүхы хаба шадабаряа гаргахаб».

Тобшо мэдээсэлнүүд

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Американ космонавт Чарльз Конрад реактивна самолёдоор Бергстром гэжэ авиабаза (Техас штат) дээгүүр ниидэхэ үедөө зэуулай тохёолдоходо, самолёдоо орхижо һүрэхэ баатай болобо. Кондрад гэмгүй һайнаар газарта буугаа, самолёдынь бута һүрөө. Тэрэ «Аполлон-12» гэжэ замбуулинай онгосын командираар ниидэжэ, Һарын нюруу дээрэ буугаад, ерэhэн юм.

ВАШИНГТОН

ЛЭЙРД ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ХЭБЭ

ТАСС

Оборонын министр М. Лэйрд пентагондо пресс-конференци хэбэ. Национальна аюулгүйн байдалаар США-гай президентын туhалагша Г. Киссинджерэй урда үдэрынь хэлэhэндэл адляар, Вьетнамда США-гай зүгhөө хэгдэжэ байhан сэрэгэй шэнэ ябуулгануудые американ үргэн олониитын буруушаажа байhые Лэйрд зөөлэрхүүлхые оролдобо.

«Хэрбээ уласхоорондын хиналта доро нүгөө талын дайгаа зогсоожо, плендэ ороhон американ сэрэгшэдые бусаахые зүбшөөгөө һаань, США зэбсэгтэ хүсэнүүдээ дүрбэ һарын турша соо Вьетнамhаа гаргаха юм» гэжэ Лэйрд тэмдэглээ.

Портнуудта минэ табиха талаар Холбоото Штадуудай хэhэн ябуулганууд американ хархис этэгээдүүдэй Вьетнамдахи дайгаа улам үргэдхэхэ гэhэн ябадал болоно гэжэ олонхи американецууд тоолоно гээд корреспондентнүүд Лэйрдын анхарал татаhан байна.

Лэйрд корреспондентнүүлэй асуудалнуудта харюусахадаа, американ правительствын ябуулгануудые шүүмжэлhэн США-гай ниитын ба политическэ ажал ябуулагшад тушаа хороор хашхарhан, дайралта хэhэн байха юм.

«Хойто Вьетнамай портнуудта Холбоото Штадуудай минэ табиhан ушар «дайе Вьетнамай түхэлтэй болгохо» гэhэн программын урагшагүйдэhые харуулна гэжэ олонхи американецууд тоолоно». Энэ һанал бодол тушаа юун гэжэ һананабта гэhэн асуудал оборонын министртэ табигдаа.

Урда Вьетнамда сайгон сэрэгүүд «угаа хүшэр байдалда ороод байна» гэжэ Лэйрд мэдүүлбэ.

Вьетнамда хэжэ байhан түримхэй ябуулгаяа үргэдхэхын тула США агаарай-сэрэгэй, далайн-сэрэгэй хүсэнүүдээр туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ гээд Лэйрд тэмдэглээ. Тодорхойлон хэлэбэл, «Ньюпорт-Ньюс» гэжэ хүндэ крейсер сэрэгэй ябуулгануудта эдэ үдэрнүүдтэ түрүүшынхеэ хабаадуулагдаба.

НЬЮ-ЙОРК

Буруушаалтын демонстрацинууд

ТАСС

«Дайе сараха», «Вьетнамые бомбодолгоёо болюулха» гэhэн лозунгнууд доро олоной хабаадалгатай демонстрацинууд боложо, Индохитадта США-гай ябуулжа байгаа хархис хэрэгүүдые, гутамшаг ябадалые буруушааhан байна. Ниитын 12 эмхиин уряагаар долоон часай турша соо боложо үргэлжэлhэн энэ манифестацида 3 мянга гаран хүн хабаадаа. Полициин ехэ хүсэн демонстрантнуудые намнаhан байна. Олон хүнүүд шархатаа, баригдажа тушаагдаа.

Дайнда эсэргүү бүhалгаанууд Вашингтоной Капитолиин оршондо боложо үргэлжэлhөөр. Майн 11-нэй үглөөгүүр 500 гаран хүн эндэ сугларжа, ээзрхэг түримхэй дайе буруушаажа байhанаа мэдүүлбэ.

1969 онhоо хойшо дайнда эсэргүү эгээн ехэ бүhалгаанууд Калифорнидо болобо. Урда Вьетнам эльгээгдэхээ байhан сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые ябуулхагүйе студентнэр һэдэлгэ хэхэдээ, Санта-Барбарадахи ехэ аэродромуудай нэгэнhээ самолёдуудай ниидэлые хэдэн часаар хойшо татаhан байгаа. Беркли ба Сакраментодэ түмэр замай ябаса таhалдуулагдаа.

Дайнда эсэргүү бүhалгаанууд, полицитай хэhэн тэмсэлнүүд Холбоото Штадуудай хэдэн хото городуудта болоhон байна.

ТҮГНЭҺӨӨ ЕРЭҺЭН БЭЛЭГҮҮД

ЯМАРШЬЕ нютаг нуга түүхын нэгэ үйлэ ушарнуудтай холбоотой байдаг. Түгнын талада ажаһуудаг хүн зон—буряадууд, шэмээшэгүүдэй ажал хэрэгүүдтэй, намтар, түүхэтэй холбоотой экспонадууд, материалнууд яһала олон бии. Эдэнэй олонхинь М. Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ оронхой.

Һаяхан Мухар-Шэбэрэй аймагһаа нилээд һонирхолтой материал. экспонадууд манай музейдэ дамжуулан үгтэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат ябаһан, республикын суута кукурузашан гэгдэһэн Дамба Жанаевич Жанаев ехэ һонин зүйлнүүдые бэлэглэбэ. Энэнь юуб гэбэл, урданай уран дархашуул, алта мүнгэн дээрэ һиилэгшэдэй бүтээлнүүд болоно бшуу.

Тиихэдэ СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор А. Ф. Варфоломеев, колхознигуудай Бүхэсоюзна III съездын делегат. Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов, аймагай комбайнер-чемпион Я. Ф. Калашников, һаалишан Ц-Д. Г. Улзытуева болон бусад һонин фото-зурагууд, документнүүд, грамота, дипломуудые музейдэ үгөө.

Гражданай дайнай, түрүүшын коммуна, колхоз байгуулгын ветеранууд Б. С. Сардинов, тэрэнэй нүхэр Б. Б. Будаева гэгшэд тэрэ үеын зэр зэмсэгүүдые бэлэглээ һэн. Япондо гаргагдаһан буу, буряад хасагуудай эмээл, ногто, хазаар болон бусад хэрэгсэлнүүд тэдэнэй тоодо ороно.

Хорин табан мянгатанай нэгэн байһан А. Ф. Александров мүнөө үедэ олдошогүй фото-зураг бэлэглээ. Ленинград хотын «Скороход» фабрикын түлөөлэгшэд — хорин таба мянгатан Сибирь мордохынгоо урда тээ буулгуулһан нэгэ дүрэ эдэ зурагуудай дунда бии.

Һургуулиин багша Н. Н. Денисов түрүүшын репродуктор бидэндэ бэлэглэжэ ехэтэ баясуулба.

Жэлэй арбан хоёр һарые зураглан харуулһан айхабтар һонин календарь Нарһатаһаа Даши-Нима Дашиев эльгээбэ. Тиихэдэ суута мэргэн буудагша Цырен-Даши Доржиевай эхэ хүбүүнэйнгээ хэрэгсэлнүүдые музейдэ үгөө.

Республика соо эгээл түрүүн бии болоһон типографинуудай нэгэн—Мухар-Шэбэрэй типографи түрүүшын станок бэлэглэбэ.

Иигэжэ Түгнын талаһаа ехэ бэлэгүүд манай музейдэ абтажа, олоной анхарал татахань, олониие һонирхуулхань лабтай.

Ц.-Е. ЖАМБАЛОВ.

ПИОНЕРНУУДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА

ЭМХИИН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

НАҺАНАЙМ ҺУРГААЛ БОЛОО ЮМ!

ДУРСАЛГА

Хүнэй наһан соо мартагдашагүй һайхан үдэрнүүд олохон дахин тохёолдодог гээшэл даа. Хэды олон дурсалга толгой соомнай ябтардаг бэ! Зүгөөр сагай ябаса хурдан даа, мүнөөдэр болоһон үйлэ хэрэгүүдһээ хоног бүри холодонобди. Тиигэжэ зарим дурсалганууд сээжэ соошни баларжа, мартагдажа эхилхэ, бүүр-түүр һанагдадаг болохо.

Харин заяандаашье мартагдахагүй дурсалганууд байха. Мүхэшэгүй одон мэтэ, замыешни туяатуулан байхал.

Минии эдирхэн ябахада, мартагдашагүй нэгэ уулзалга болоһон юм. Би тиихэдэ ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомдо хүдэлжэ байгааб. Пионернүүдэй, һурадаг залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулдаг таһагые даадаг һэм.

1938 оной зун ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэлээр пионерскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дүрбэн һарын курса Москвада нээгдэжэ, тэндэ һуража, дүршэлтэй боложо ерэхыемни намайе эльгээһэн юм. Советскэ Союзай нютаг бүхэнһөө комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, пионервожатанууд олоороо суглараа һэн.

Нэгэтэ иимэ һонин мэдээсэл манда дуулдаба гээшэ:

— Надежда Константиновна Крупская ерэхэ...

Бидэнэй зүрхэн хөөрөөд, лекциеэшье шагнажа шадахаяа болишоо һэмди. Хэды багта ерэгшэ ааб? Юун гэжэ хэлэгшэ ааб?..

— Надежда Константиновнада ажал тухайдаа хөөрэхэт,—гэжэ курсымнай хүтэлбэрилэгшэ хэлээ һэн. Тиигээд ажал тухайдаа хөөрэхэ зоной список соо минии обогые оруулжархёо. Угайдхадаа, эгээл түрүүн үгэ хэлэхэ болошобоб. Тиигээд бүришье сэдьхэлни доһолшоо һааб даа: Надежда Константиновнагай урда яажа дуугарха гээшэб!..

РСФСР-эй Арадай гэгээрэлэй комиссариадай коллегиин зүблөө үнгэргэдэг зал соо уулзалган болохо ёһотой байгаа. Бултадаа һуурияа эзэлээд һуужа һуутарнай, үүдэн сэлигдэжэ, Надежда Константиновна аалиханаар гэшхэл һээр оробо. Хоёр тээһээнь хоёр хүн һугаданхай.

Н. К. Крупская тэрэ үедэ хүндөөр үбшэлжэ байгаа. Аминиинь хаагдахаяа һанажа зобоодог болонхой гэжэ һүүлдэ дуулаа һэмди. Хэрпшье үбшэлжэ байһан һаа, бидэнтэй, пионерскэ болон комсомольско хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзахаяа ерэһэниинь гайхалтай байгаа һэн. Тэрэнэй зорюута ерэжэ, бидэнтэй үнэн сэдьхэлһээ хөөрэлдэһэниинь юутээршье сэгнэшэгүй.

«Правда» газетэ уншажа һууһан В. И. Ленинэй портрет ханада үлгөөтэй байгаа. Портрет доро табигдаһан креслэдэ Надежда Константиновнае һуулгаа.

Надежда Константиновна Крупская Коммунис партиин элитэ ехэ ажал ябуулагша, Владимир Ильич Ленинэй хани нүхэр гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Гадна тэрэмнай тон ехэ бодолтой, холые харадаг багша байгаа. Тиимэһээ тэрэнэй хөөрөөн бидэниие ехээр һонирхуулаа һэн.

Түхэреэн шэлэйнгээ саанаһаа ухаатай, досоохиешни нэбтэ хаража байһаншуу урихан нюдөөрөө бидэниие нэгэ нэгээр шэрбэн, Ильич тухай, революци тухай хөөрөөгөө эхилээ агша һэн. Бидэ нэгэшье үгыень «газарта дуһаангүй» шагнажа, хэлэһэн юумыень эдир сээжэнүүдтээ дууһыень шэнгээжэ һуугаа һэмди.

— Үйлэдбэритэ ажалтай холбонгүйгөөр залуу үетэнэй һурал салые эмхидхэн ябуулха общество гээшэ ерээдүйн сагта байха ёһогүй гэжэ Ильич хэлэдэг һэн,—гэээд, Надежда Константиновна гараараа Ленинэй портрет заагаадхиха юм. Коммунизм байгуулха, залуушуулай һуралсал тухай гү, али хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай хэлэхэдээ, заатагүй Ильичэй һургаалһаа үндэһэлэн дуугархыень бидэ анхараа һэмди. Тиимэһээ Ильич багшатаяа өөртэйнь хөөрэлдэһэн шэнги манда һанагдаа һэн.

— Таанар пионерэй, комсомолой ажал ябуулагшад гээшэ аабзат даа. Тиимэл хадаа пионернүүдтэй, залуушуултай хөөрэлдэжэ шадаха ёһотойт. Эхэ орондоо, Коммунис партидаа инаг дуратай үетэниие хүмүүжүүлгэдэ шадабари хэрэгтэй. Таанар халуун зүрхэтэй, хатуу зоригтой агитаторнууд, пропагандистнууд байха болонот. Ильич шэнги! — гэээд баһа портрет тээшэ гараараа зангаа һэн.

Надежда Константиновна час үлүүтэй саг соо хөөрөө. Тээд бидэ амияа татангүй шахуу һуужа шагнаа һэмди. Бухы бэеэрээ урагшаа үгсылдэн, аргатай һаа, хажуудань зэргэлжэ һуухаар бэлэн шэнги байгаабди. «Батаганын ниидэхэ дуулдамаар» гэжэ одоо тиимэл аалин байдалые хэлэдэг байгаа бээзэ. Тэрэ гэһээр гушан дүрбэн жэл үнгэрхэнь. Тээд Надежда Константиновнагай хэлэһэн үгэ бүхэн, тэрэнэй сээжэ cooһoo дуулдаһан шэнги абяатай урихан хоолой — хуу элеэр һанагдадаг юм.

Удаань бидэнэй хөөрэхэ ээлжээн болобо. Хүтэлбэрилэгшэмнай намда үгэ үгэжэрхибэ гээшэ. Би урда гараад лэ, үгөө эхилхэ аргамни үгы. Хоолойһоомни абяан гараха юм бэшэ. Нюдэнһөөмни нёлбоһон гоожохоёо һанажа зобоохо юм. Түдэгэсэһыем тухайлһан Надежда Константиновна намда хандаба:

— Хаанахибта?

— Бурят-Монголһооб.

— О-оо, холоһоолта. Обогтнай хэн бэ?

— Миронова.

—Хэн гэжэ нэрэтэйбта?

— Галина.

— Галина Миронова, та пионерскэ хүдэлмэрилэгшэ гүт?

— Тиимэ.

— Галина Миронова, нютагтаа пионернүүдэй дунда ямар хүдэлмэри ябуулдагбта. Тэрээн тухайдаа хөөрэгты. Айнгүйгөөр, зоригтойгоор. Би хүнэй айхаар тиимэ аймшагтай бэшэб гэжэ һананаб. Хөөрэгты. Иигэжэ айжа, бахардажа ябаха һээ, яагаад пионернүүдтэй хөөрэлдэхэ зоита? Таанар комсомолой хүдэлмэрилэгшэд гээшэт. Зоригтой байха ёһотой, — гэээд урдаһаамни ехэ уриханаар хараад һуухадань, үнэхөөрөөшье зориг орожо, республикынгаа һонинуудые хөөрэжэ эхилээ һэм. Хэды пионернүүд бииб, ямар хүдэлмэри ябуулагдадаг бэ гэжэ яһала һайн мэдэхэ байгааб.

Хөөрөөгөө дүүргэхэдэм, Надежда Константиновна иигэжэ хэлээ һэн:

—Совет засаг гээшэ энэ бшуу даа. Харана гүт: урдань гээгдэнги байһан хизаарта түрэһэн буряад яһанай басаган сэбэр, литературна ород хэлэн дээрэ тоб байса хөөрэбэ. Ажалаа һайн мэдэхэ байна. Ильич мүнөө байгаа һаа,— гэээд Ленинэй портрет тээшэ зангаан нэмэбэ: — ятараа урмашаха, баясаха һааб! Зүгөөр, Галя, та дээдэ һургуули дүүргэхэ ёһотойт. Манай бэлигтэй залуушуул эрдэмтэй байха зэргэтэй. Эрдэм ехэтэй хүнүүд лэ коммунизм байгуулха бшуу. Ильич тиигэжэ һургадаг байгаа..,

Һүүлдэ хэдэн нүхэдни нютагтаа юунэй хэгдэжэ байһые хөөрөө. Уулзалгын түгэсхэлдэ бидэнэй хэншьеб һүхирбэ:

— Надежда Константиновна! Мантай дүрэеэ буулгуулыт!

— Тон баяртайгаар! — гэжэ Н. К. Крупская зүбшөөлөө үгөө һэн. Тэрээнтэй зэргэлхэ дуратайшуул олон һааб даа. Би б... га юм аад, захадань зогсо... тай болооб.

— Галя Миронова алии... гэжэ Надежда Константин... раашалба. — Эндэ ерээд, ... хажууда зогсог.

Тиигэжэ би Надежда К... тиновнагай арада зогсо... хүртөө һэм...

Юрэдөө, тэрээхэн уулза... бэн һарын курсаһаашье е... шанартай байгаа гэжэ һа... Нилээн ехэ юумэ ойлгожо... даа һэн.

Надежда Константинов... ская Ленинэй мүнхэ һ... сэгнэшэгүй пропагандист ... тиихэдэ ойлгоо һэм. Тэрэ ... лэһэн юумэнүүдынь м... хүсэеэ буураагүй, мүнөөдэ... нернүүдтэ һургаал болож... бшуу. Надежда Констант... хахасаха дээрээ гэдэргэ... иигэжэ захяа һэн:

— Залуушуул хадуугты... бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд бо... бэл, һураха, һураха, үшөө... һураха ёһотойт...

Тиигэжэ Н. К. Крупская... багшын захяае бидэндэ ... дамжуулһан юм. Эрдэмдэ... ажал хэжэ һураха, эрхим ... болохо зорилго мүнөөдэрэй... рагшадай урда табигдана ... Хадуугты тэрэниие, эдир...

Г. МИРОН...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фотогр... буулгагдаһан хэһэг. Н. К... **ская комсомолой хүдэлмэр... дэй дунда.**

Жан ЗИМИН

Ухибүүдтэ зорюулһан шүлэгүүд

ХУҺАНАЙ ҮГЭ

Хүн сагаан
Үйһыем
Удар, таһар
Бү татуулыта
Ногоон торгон
Набшыем
Гандуулангүй
Гамныта.
Нарин хонгор
Бэеыем
Наринаар абажа
Сахинта.

Үргэн гоё
Таладамни
Уйдуулангүй
Ургуулыта.
Эритэй һүхыш
Үзүүртэ
Үрдюулэнгүй
Үзытэ.
Хорон хурса
Хутагада
Хадхуулангүй

Хамгаалыта.
Хүүгэд, тандаа
Ханданаб .
Мэргэн һонор
Хадатнай,
Мэдээ үгэжэ
Ханданаб.
Түргэн шуумар
Хадатнай,
Тандаа найдажа
Ханданаб!

БАЯЛИГ ЕХЭТЭЙ ХУРЬГАНДА

Талын ногоо
Тамшаажа
Тэнжэн, тэнжэн
Бэлшыши.
Нарин хөөбэри
Ноохоёо
Нэмээн нээжэ
Ябыши.
Дайр хара
Тоорогто
Даруулангүй
Ургуулыш.
Нарин сэмбэ
«Дэгэлыем»
Наранай хурса
Элшэдэ

Наршуулангүй
Гамныши.
Талын дошхон
Һалхинда
Тооһынь дууһан
Гүбюулыш.
Зөөлэн ноохон
«Самсыем»
Зохидоор оёхынь
Бэлэдхыш.
Шүрбэһэ һабаар
Шэрүүлхэ
Бээлэйемни
Бэхилыши.
Нэхы арһан

«Гуталыем»
Дулаан байхаар
Зузаалыши.
Хэдэн янзын
Хубсаһа
Бэлэглэхээ
Бэлдэнэш?!
Хэды олон
Зониие
Хубсалуулха
Хабатайбши?!
Баялигтайдаш
Баяртайб,
Олзотойдош
Омогтойб!

МИИСГЭЙ

«Мяу — гэдэг
Миисгэй,
«Хүр-хэр» — гэдэг
Киисгэй
Нюураа нэтэрүү
Угаана,
Нюдэ амаа
Аршана —
Айлшанай ерэхы
Зүтэлнэ.
Урагай ерэхы

Ураална.
Хүрмэлдэнэ
Хүлөөрни,
Аһалдана
Араарни —
Урда хойном
Ороно даа,
Бэхилзэнэ
Бэлэндэ.
Мяха хараад

Мяарана,
Үрмэдэ ехээр
Энгэнэ.
Хулганаануудай
Хоб жэбтэ
Хабшуулдаһанааш
Мэдэнэгүй.
Хулгайшадай
Энеэдэн
Болоһоноошье
Таанагүй.

ОНТОХОН

ХАТУУ ЗОРИГ

Урда хуушан сагта һэн ха. Нэгэ хүн харгыда ябажа ябатараа оройтоод, хээрэ эзэгүй хооһон гэртэ хонобо. Гуламта соонь гал ехээр түлижэ, сайгаа шанаад, уужа һуутарнь, тэрэ гэрэйнь үүдэн һэмээхэн нээгдээд, араг яһан хүн орожо, үнөөхи хүн тээшэ сэхэ хаанабши гэһэндэл харшаганаһаар ерэбэ Тээд тэрэ хүн юунһээшье айдаггүй айхабтар хатуу зоригтой байһан гэхэ. Тиимэһээ араг яһан хүнэй орожо ерэхэдэ, анхараншьегүй буруу тээшээ хараад, сайгаа ууһан зандаа һууба

— Замай хүн, намда сай уулгыт,—гээд тэрэ араг яһан хүн гараа тодобо. Үнөөхи хүн буруу тээшээ хараад һууһан зандаа, сайгаа гар соонь хээд үгэбэ. Тээд сайнь мяхагүй хургадайнь яһадай хоорондуур адхаршана. Араг яһан хүн дахин хандажа:

— Замай хүн, намда сай уулгыт,—гэбэ.

— Хэжэ үгэһэн сайемни хоол болгожо шадахагүй аад, эрижэл байгаа юмши, гаража тонил! — гэжэ зандаба Араг яһан хүн харшаганаһаар гаража ошобо.

Һүниин тэн багаар үнөөхи хүнэй унтаха гэжэ хэбтээд лэ байтар, хоноһон гэрыень унагаажархина аа гү гэмээр шанга һалхин бууһаад, айхабтар гоё хубсаһатай, бэеэр томо, сог зали мэтэ нюдэтэй хүн орожо ерэбэ.

— Замай хүн, бодо! Би шамда хэрэгтэйб. Тээ түгаар араг яһан хүн болоод орожо ерэхэдэм, заахашье айгаагүйш. Ехэл хатуу зоригтой хүн байнаш. Би өөрөө хүнүүдэй зоригые шалгажа ябаха даабаритай хүнби. Аймхай хүнүүдтэ дурамгүй юм. Зоригтой хүнүүдтэ шэдитэ арһан туулмаг бэлэглэдэгби,—гээд нэгэ бишыхан туулмаг үнөөхи хүндэ үгэбэ. — Үглөө бүхэндэ энээн соогоо үзэхэдэш. нэгэ түхэриг байха.

Тиигэжэ урдын нэгэ хүн хатуу зоригтой байһанайнгаа ашаар шэдитэ туулмагтай болоһон юм гэлсэдэг.

В. ТУЛАЕВ.

ХҮХЮУ ЭНЕЭДЭН

ХОЁР ЭНДҮҮ

Рабдан гадаа гараад, обоо түлеэн дээрэ һуужа, тамхияа һороно. Хүршэ айлайнь эзэн Дамба гэдэг хажуудань ерэнэ ха.

Рабдан гээшэнь Дамба хүршэеэ баһаха һанаатай, нигэжэ хэлэбэ ха:

— Ай, зайлуул, үхэр ерэжэ ябана гээд һанаһамни, шимни болошоболши.

Тиихэдэнь Дамбань тодожо абаад:

— Хүн һууна гээд, гүйжэ ерэһэмни, ши болошоболши — гэжэ харюусаа һэн гэдэг.

ХАРЮУ

Юушье бүтээхэдээ, хэмнай бэрхэб гэжэ нэгэ баян хүн ажалша хүнтэй тоосолдобо. Өөдэрхэнгеэр хэлэбэ:

— Шинии намайе нэгэ худалдатар, би шамайе арба дахин худалдажа шадахаб.

Үгытэй хүниинь иимэ харюу үгэбэ:

— Шамайе худалдахада, хүн зон нэгэшье мүнгэ, гансашье хашарһа үгэхэгүй. Шамайе худалдахань үнэхөөрөөшье хүшэр хүндэ даа.

Д .ЦЫРЕНЖАПОВ.

ТААБАРИНУУД

Урдаһаань уттажа уулзахада,
Уур сухалаа хүрэһэн шэнги,
Хоёр бээлэйгээ баряад,
Хоёр жадаяа далайдаг,
Хойноһоонь дахажа хүсэхэдэ,
Хорогүй номгон түхэлтэй,
Хулһан ташуураар далладаг.
(Үхэр).

Даргай баянай булхарынь
Далан табан таһагтай,
Далан табан таһагтань
Дайдын хэшэг зураатай.
(Малай һархинсаг).

Тураг шубуунай дали шэнги,
Туруута мориной эмээл шэнги,
Азарга адуунай һоёо шэнги,
Аянша хүнэй майхан шэнги.
(Нюрганай яһан).

Оёдолгүй зүйдэл.
(Малай эреэн).

Харахада хүйтэн,
Барихада бүлеэхэн.
(Үхэрэй эбэр)

Мяхан дабаан
Түмэр гэшхүүртэй.
(Эмээлтэй морин).

Хадын саана хан гээ,
Хабтагар хара эбхэгэд гээ.
(Мориндоо эмээл дүрөөбшэ тохохо).

Бээлэй бэлшээ,
Бэлтэгэр гэтээ,
Заадай заагаа,
Замбала зандаа.
(Хонин, шоно, нохой, хүн)

Дээһээр хүлеэд
Дэгэлынь тайлаба,
Хүлынь уяад
Хүнжэлынь хуулаба.
(Хониной ноохо хайшалха)

Дүрбэн галууд дүүеэд ерэбэ,
Дүрэтэ мэргэн тодоод абаба.
(Үнеэ һааха).

Дээрээ дэн шара, дундаа дун сагаан,
Дороо духа хара.
(Һүнэй үрмэ хүшөөхэ).

Газар тэнгэри хоёр нир-нир нээрбэ,
Ганса модон ёдор-ёдор дэбхэрбэ.
(Айраг бүлэхэ).

Хүн хони мүргөө,
Хонин үхэр мүргөө,
Үхэр газар мүргөө.
(Хүнэй хүл, оймһон, гутал).

Түбтөөн хүбүүн
Түмэр хуяг үмдөөд,
Түмэр салираар
Соолго сооложо,
Булхин аргамжаар
Бүтүүлэн таглаба.
(Хурган, хурабша, зүүн, шүрбэһэн).

Харахан буруу
Сагаахан бойлторготой.
(Алаг туун)

Үндэр хадын шулуунай өөдэһэн,
Үлгэн дэлхэйн ургамалай өөдэһэн,
Уран дарханай түмэрэй сабшадаһан,
Оёдолшо һамганай хайшын хайдаһан, —
Эдэнэр бүгэдөөрэн эблэжэ,
Эзэндээ туһатай ажаллаба.
(Хэхэ, сахюур, уула).

Дүшэн дүрбэн нюдэтэй,
Дүрбэн гүрэлөө гэзэгэтэй,
Үнэн сэсэн үгэтэй,
Үргэн зондо этигэлтэй.
(Гар шэгнүүр).

Томо хүдэр бэетэй,
Тохорюун шэнги хүзүүтэй.
Тэзбэри дүүрэн ашаа
Тэбэрижэ хам үргөөд,
Тэнгэри дээрэ табижархидаг
Тэнхэз ехэтэ хэн гээшэб?
(Үргэдэг кран)

Зуун улаан ямаан соо
Зуудаг хара тэхэ
(Галай сог, хабшаг).

Аха дүү хоёр
Нюур нюураа харалсадаггүй.
(Эмээлэй бүүргэ).

Эгэшэнь дүүгээ
Хүсэжэ ядаба.
(Тэргын мөөр)

Айлай газаа гал,
Манай газаа утаан.
(Гааһаар тамхи татаха).

Бата-Мүнхэ **ДЫШИНОВ.**

ШОГ

СЭСЭН НОХОЙ

Сэсэн нохой нэгэтэ тэнэжэ ябаһаар һүрэг миисгэйнүүдэй ойро ошоод, тэдэниие ажаглан хаража, юундэ намайе анхарнагүй гээшэб гэжэ гайхан байба.

Тиигэжэ байтарынь тэрэ һүрэг миисгэйнүүдэй дундаһаа нэгэ томоотой, наһажаал болоһон муура (эрэ миисгэй) гаража, аха дүүнэрээ ехэмсэгээр хаймадан хараад:

— Таанар, һүзэгтэн аха, дүүнэрни мүргэгты! Хэрбээ халуун сэдьхэлһээ ханалгатайгаар мүргэбэлтнай, таанадай гүйлтые тэнгэри дуулажа, хулганаануудые олоор наашань газарта эльгээхэ, — гэбэ.

Иимэ гоё үгэтэй мүргэлэй сургалые дууланан сэсэн нохой досоогоо тэдэниие наадалан, саашаа ябаха зуураа, иигэжэ бодобо. «Шал тэнэг миисгэйнүүд! Эдэнэй ахир ухаанда бурханай номнол, сэсэн һургаал хаанаһаа ойлгогдохоб даа. Һүзэглэл, мүргэлэй харюуда хулганаанууд тэнгэриһээ газарта унадаг бэшэ, харин химэлхэ яһан унадаг юм гэжэ би өөрынгөө нюдөөр оло дахин хараһан, аба, эжынэрһээ дуулаһан байхаб».

Халил Джебранай зохёолһоо
Д. ЦЫБЕНОВЭЙ
оршуулга.

Хангалтай үнэрөөр хабатай
амилжа,
Хабарай үдэр намжааран
заадана
Нугаһаар баян нуурнууд
миралжа,
Нюрган дээрэнь наран
наадана
Хулһанай саагуурхи шубуу
гэтэжэ,
Хуушан онгосын саана
хэбтэнхэйб.
Сэрэгшэ шэнгеэр марьян
дүтэлжэ,
Сэхэ шагаан буудахаяа
зэһэнхэйб.
Иимэ үдэр агнуурида гараад,
Ирагуу талаар ябахада аятай.
Шэнээ бэеш һэргэн амараад,
Сээжэ дүүрэн амилхада аятай.

С. БАЛДУЕВАЙ фотоэтюд.

![ПРАВДА БУРЯТИ... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР]

ПРАВДА БУРЯТИ...
МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР...

Нэгэдэхи хуудаһанда: правительствын мэдүүлгэ. ...топись соревнования» — ...луулбари. Хүдөө ажахын ...жэлэл. РСФСР-эй Вер... Соведэй Президиумэй ... ТАСС-ай һүүлшын мэд... нүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ...сновскаягай «Хээрын ст... гэһэн статья. «Тусхайлал... һэн шэглэлтэй» — Ю. ... кын статья. Хэблэлэй ... лэл. Орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһ... И. Бражнигай «Баптизм... тив общества» гэһэн ст... Социалис оронуудта.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ...ботний огонек».

СЭ ЭНХИР... ЭКРАН...

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ...

«ОРБИТЫН» ПРОГРАМ...

13.00 — Дамжуулгын ...рамма. 13.05 — Һүүлэй ... 13.10 — «Приключения ...» — мультфильм. 13.4... «Хүгжэмэй киоск». 14.15 «Экономико-математическа... га ба тоололгын техникэ ... һэжэ арадай ажахые хү... рилхэ асуудалнууд». 14.4... «Отдать швартовые!» — ... визионно уран һайх... фильм. 16.10 — Уласхоо... дын панорама.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...
16 45 — 16.55 — Хү... тэ забһарлалга.

«ОРБИТЫН» ПРОГРАМ...

16.55 — «КВН». Каз... гүрэнэй университедэй ба ... ворожско горно институдай ... мандануудай уулзалга. 18.5... «День последний, день ...вый» — уран һайханай ф...

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ...
20.15 — «Ая-ганга» — ...ботын уран зохёолой хүгж... программа.

«ОРБИТЫН» ПРОГРАМ...

21.45 — «Документа...» фильм. 21.55 — футболоо... ропын чемпионат. Финалай ... СССР — Югослави. 23.45 «Оронойимнай полинууд дэ... 24.00 — «Московско одо... гэжэ искусствын фестива... түгэсхэлэй концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ...
18.40 — «Не отдавай ...леву» — ЦСТ-гэй зүжэг.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Н-02405. Заказ № 1257.